22 EKİM 1960
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

C.H.P de KURULTAY

KOÇ HOLDİNG grubuna dahil OTOSAN tarafından yakında piyasaya çıkarılacak olan ilk Türk otomobilinin

İsmi "ANADOL" oldu

Hereke'den Kemal Çuhalılar ve İslâhiye'den Rıza Tansel 10,000'er lira mükâfat alıyorlar

Yakında seri halinde imal edilerek piyasaya çıkarılacak olan otomobil için en uygun ismi seçmek üzere açılan müsabaka, sayın halkımızın geniş alâkasına mazhar olmuş, yurt içinden ve dışından gelen cevapların sayısı 86.318'i bulmuştur.

Yapılan tasnif sonunda 18.660 değişik ismin teklif olunduğu tesbit edilmiş ve Ord. Prof. Bedri Karafakioğlu, Prof. Memduh Yaşa, Prof. Necmettin Erbakan, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Burhan Felek ve Muharrir Cevat Fehmi Başkut'tan kurulu jüri, büyük bir kitap halini alan liste üzerinde uzun ve titiz bir çalışma yapmıştır.

Neticede **"ANADOLU"** ismi, bu kelimenin lisanımızda mevcut diğer şekli olan **"ANADOL"** ile birlikte birinci kabul edilmiştir. KOÇ HOLDİNG de, bir otomobilin marka isminde bulunması gereken kısalık, orijinallik ve dünya ölçüsünde telâffuz kolaylığı gibi unsurları göz önünde tutarak, bunlardan **"ANADOL"**'un seçilmesine karar vermiştir.

Bu durum karşısında müsabakanın birincisi için tesbit olunan 10.000 liralık mükâfatın, iki ismi teklif edenlere de ayrı ayrı verilmesi uygun görülmüştür. İstanbul 10 uncu Noteri Hicabi Dinç'in huzurunda 6 Ekim 1966 Perşembe günü çekilen kur'a sonunda **"ANADOL"** ismini teklif eden 41 kişiden Kemal Çuhalılar (Ortaokul Müzik öğretmeni, Hereke) ile **"ANADOLU"** ismini teklif eden 818 kişiden Rıza Tansel (Cumhuriyet Mah. Atatürk Cad. 15 B, İslâhiye) 10'ar bin liralık mükâfatı kazanmışlardır.

Hazırlıkları programlı bir şekilde ikmal edilmekte olan otomobilleri, şimdiden benimseyerek geniş ilgi gösteren aziz halkımıza teşekkürlerimizi bildiririz.

OTOSAN

Otomobil Sanayii A.Ş.

Ankara Asfaltı Kadıköy İstanbul

Tuh... keşke U.S.ROYAL alsaydım!

Lâstik patlaması herkesin canını sıkar... Hele bu, kamyonunuz kum yüklü iken ve dar bir yerde vukubulursa... Böyle bir aksilik ihtimalini mümkün olduğu kadar azaltmak için tedbirli davranınız... U. S. Royal lâstikleri fazla yüke, sarsıntıya, darbelere, hararete karşı çok dayanıklıdır. Harika birleştirici C V C sayesinde lâstiğin taban ve gövde kısımlarının ayrılması ihtimali bertaraf edilmiştir. İmalâtta münhasıran naylon iplikler kullanılır. U. S. Royal lâstikleri her türlü yola çok iyi oturur. Rahat direksiyon sağlar. Vasıtanızı U. S. Royal lâstikleri ile donatarak lâstikten yana rahat ediniz.

U. S. Royal lâstiklerinin her vasıtaya uygun bir çeşidi vardır.

YAMAN ŞOFÖRÜN LÂSTİĞİ

Cilt: XXXVII Yıl: 13 Sayı: 644

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, TUH Sezgin, Hüseyin Korkmazgil - SİNEMA: Milat Özön — DÜNYADA: T. Kemal İKTİSAT: Dr. Reşat Titiz — TİYATRO: Naciye Fevzi

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. Erdoğan Çiftlet

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira.
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ VER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası Ankara

BASILDIĞI TARİH

19.10.1966

AKİS

HAFTALIK
AKTUALITE
DERGISI

RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P.K. 582

Kendi Aramızda

Türkiyede, kendi türündeki dergilerin tüm satışından üç misli fazla tiraja sahip bulunan AKİS Dergisinin geçen haftaki sayısı da piyasaya çıkar çıkmaz kapışılmıştır. Giderek artan bu ilginin önemli nedeni, Metin Toker tarafından kaleme alınan "İsmet Paşayla 10 Yıl" tefrikasının okuyucularımız tarafından zevkle izlenmesidir. Ayrıca, AKİS'in, 1960-61 devresini kapsayan yayınına başladığı günlerde, önce bir İstanbul gazetesinde tefrika edilmeğe başlanan bir hatırat, bunu takiben de politika esnafı arasında kızışan "Menderesi sen astırdın, ben astırmadım" spekülâsyonu da yayınımıza ilginin artmasına yaramıştır. Çünkü çok kimse, o devreye alt bütün olayların içyüzünün sadece AKİS tarafından ve objektif olarak verileceğini bilmektedir.

Sırası gelmişken, bir hususu belirtmekte fayda görüyorum: Metin Tokerin yazıları mantık silsilesi içinde ve olayların kronolojik sırasına dikkat edilerek verilmektedir. Ayrıca, her olay ve o olaya adlar karışanlar arasındaki ilişkilere sadece yeri geldikçe değinilmekte ve günün havasına uydurularak, polemik konusu haline getirilmemektedir. "İsmet Paşayla 10 Yıl", gelecek nesillere kalacak bir tarihi eser kimliğini bu ciddi havası içinde hak etmiştir. Son günlerde piyasaya sürülen bir takım iddia ve hatırata karşı herhangi bir yayın AKİS'ten beklenilmemelidir. Metin Toker, olayların akışı içinde, her dönemin gizli kalmış gerçeklerini açıklamağa çalışmaktadır. "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın üçüncü kısmı da, bu ölçü içinde, AKİS okuyucularına verilmektedir.

Bu hafta derginin ortasında 16 sayfalık bir ilâve bulacaksınız. "İsmet Paşayla 10 Yıl" serisinin üçüncü kısmının başladığı 642. sayının hemen tükenmesi, 643. sayının ise bazı okuyucularımızca temin edilemeyişi, bize bu 16 sayfalık ilâveyi derginin içine koyma fikrini verdi. Böylece, 642 ve 643. sayılarda çıkan "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın üçüncü kısmının ilk iki bölümünü, o sayılı AKİS'leri temin edememiş okuyucularımıza hediye etmekteyiz.

AKİS'in bu sayısı, C.H.P.'nin XVIII. Büyük Kurultayının yapılmağa başladığı sırada piyasaya verilmektedir. İnönünün Ortanın Solu olarak nitelediği ilerici hareket, Kurultayda yapılan Başkanlık Divanı seçimlerinde ilk zaferi kazanmıştır. Şimdi asıl mücadele kürsüde yapılacaktır. XVIII. Kurultay delegelerinden beklenen, fikir mücadelesinin C.H.P.'ye yakışır şekilde seviyeli yapılmasıdır. AKİS okuyucuları, Kurultaydaki mücadeleyi ve Kurultay öncesinin hararetli kulisini yalnız AKİS'te bulabileceklerdir.

Saygılarımla

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt : XXXVII Sayı: 644 22 Ekim 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Elmaların iki yarısı

partilerin büyük kongreleri mevsimi gelmiş bulunuyor. Bu hafta gözler CHP'nin Kurultayına dikilmişti. Gelecek ayın sonlarında -25 Kasımda- da dikkatler AP'ne çevrilecektir. Gerçi her iki partide de bir Genel Başkanlık meselesi yoktur. Tarihî İnönü CHP'nin tabii genel başkanıdır, Süleyman Demirel ise AP'ni bir seçim zaferine götürmüş bulunduğundan bir tartışma konusu değildir. Ama ilk büyük partide de genel başkanlar birer iç meseleyle karşı karşıyadırlar. Genel Başkanların karşısında yer alan gruplar AP'de de, CHP'de de aynıdır: Sağ kanat.

CHP'deki sağ kanat, İsmet İnönüyle sosyal ve ekonomik konularda uyuşmazlık halindedir. Cumhuriyetin kurucusu ve lâiklik ilkesinin şampiyonu olan CHP'de irtica maneviyat değil, maddiyat sahasındadır. Ortanın Solu diye adlandırılan reform programı CHP'nin muhafazakâr zümrelerini ayağa kaldırmıştır. Eşraf takımı, CHP'nin yıllardır en sıkı desteklerinden biri olmuştur. Bu takım, Atatürkün ve ondan sonraki günlerin bütün devrimlerine yürekten katılmıştır. Eşraf, ancak son demokrasi devriminde biraz mırın-kırın etmiş, bunda kendi hâkimiyetinin tartışılması tehlikesini görmüş, fakat netice itibariyle büyük mukavemet göstermemiştir. Fakat sıra sosyal adalet reformuna gelince vergilerin açıklanması, toprak dağılımının yeniden düzenlenmesi, işçi haklan, servet beyannameleri, milli gelir gibi konular Eşrafın hiç hoşuna gitmemiştir. Şimdi, Kurultayda İsmet Paşanın Ortanın Soluna karşı çıkanlar eski CHP'nin bu destekleridir. Fakat görünen, CHP'nin bu desteklerini feda etmek ve yerlerine yeni destekler koymak niyetinde olduğudur.

CHP Kurultayından bir sahne
Hava kızışıyor-

Sağcı muhafazakârlar AP'de mukavemetlerini din konusunda organize etmişlerdir. Diyanet İşleri Başkanlığından İbrahim Elmalının alınması teşebbüsünün tepkileri Devlet Bakanını aşmış, şimdi Başbakanın şahsım hedef almıştır.

AP'nin seçimlerde büyük ölçüde din istismarından faydalanarak oy topladığı ve bunların şampiyonlarını beslediği, onların yardımlarını kullandığı bir gerçektir. Samimi veya hesaplı din adamları AP'nin en kuvvetli desteklerinden birini teşkil etmiştir. Ancak bu ayak AP'nin başka bir ayağıyla, keçi sakallıların tasavvur ve faaliyetlerinden ürken zengin iş çevresiyle çatışınca Süleyman Demirci manevi sabadaki aşırı sağa sırt çevirmiş, maddiyat sahasındaki sağın adamı olmayı tercih etmiştir. Fakat AP'nin tamamı Demirelin yolunda görünmemektedir. AP'yi bu destekten mahrum bırakmamayı partinin istikbali bakımından hayati görenler eksik değildir. Bunların, Büyük Kongrede kendilerine güçlü ve şöhretli savunucular bulması, Demirele karşı hücuma geçmesi uzak bir ihtimal sayılmamalıdır. AP kodamanlarının arasında yuvarlak konuşarak şişin de, kebabın da yanmamasını isteyenler çoktur ve bunlar kendi hesaplarına oyunlar içerisindedirler. Bizzat Demirel bile, bu destekten olmamanın endişesi ve tereddütlerini 'belli etmekte, her halde kendi partisi içindeki İnönü gibi kesin bir vaziyet alamamaktadır.

Böylece, bu hafta, Türkiyede sağ kanadın iki büyük parti içinde iki önemli konuda harekete geçtiği ve bir savaş verdiği görülmektedir. CHP'nin de, AP'nin de kütle partileri olması bunların her birinde, daha ziyade ötekine yaraşacak grupların bulunmasına yol açmaktadır. Gerçi bu, partilerin karakterleri hakkında verilebilecek hükümleri biraz karıştırmaktadır ama olmaların kurtlu yarılarının aynı elma değil de iki ayrı elmada olması memleketi tam kurtlu bir elma ha-

Mesele, bundan sonrası..

Metin TOKER

Türkiyenin İktidarda olsun veya muhalefette, en tesirli partisinin C.H.P. olduğunu hiç kimse inkâr edemez. Bunun, C.H.P'.li olmak yahut olmamak, hattâ C.H.P'yi sevmek yahut sevmemekle bir ilgisi yoktur. Zira tartışılmayan, CH.P.'nin tesiridir. Yoksa, bu tesir kimi için müsbettir, kimi için menfi. Şimdi bu C.H.P. yarım yüzyıla yaklaşan hayatında bir dönemeci daha dönmektedir.

Bir partinin içinde fikir ayrılıklarının, hattâ fikir kavgalarının bulunmasının zerrece mahzuru yoktur. Bu, hele C.H.P. gibi kendi kendini yenileyen bir siyasi topluluğun sıhhatte olmasının alâmetidir. C.H.P. son seçimlerde ağır bir mağlûbiyete uğramıştır. Bunu görmezlikten gelmek akıllıca davranış değildir. Ancak, her felâketin bir de mutluluk getirdiği yolundaki eski söz C.H.P. için de gerçekleşmiştir. Ortanın Solu cereyanı C.H.P.'yi yeni bir yönde süratle harekete geçirmiş, ona taze kan vermiş, tartışmalar bir canlılık ve hayatiyet doğurmuştur. Eğer bu cereyan belirmemiş bulunsaydı, hava onunla kızışmasaydı C.H.P.'nin, seçim ezikliği içinde Kurultayına delege bile sağlamakta zorluk çekeceği asla mübalâğa sayılmamalıdır. Başlıyan hareket, C.H.P.'ye mutlaka bereket getirecek ve onunla birlikte Türkiye de yeni bir devreye girecektir.

Sosyal değişikliklerin bir gün içinde gerçekleşme sini beklemek hayaldir. İnsan toplumları her yerde ve daima, tabiaten muhafazakârdır ve onlarda maya tutturmak hep sabır, zaman, sebat istemiştir. Bugün Türkiyede, üzerinde herkesin mutabık bulunduğu husus sosyal ve ekonomik düzenin böyle gidemeyeceğidir. Fikir cereyanları yelpazesinin en sağından en soluna, her kanat bunda müttefiktir. Şimdi C.H.P. memleket umumi efkârına bir teklif getirmektedir. Ortanın Solu, mutlaka gerçekleşecek düzen değişikliğinin demokratik bir rejim içinde ve toplumu ani, şiddetli ve ifratlı sarsıntıya maruz bırakmaksızın olması için düşünülmüş formüldür.

Türkiyenin sosyal ve ekonomik bünyesindeki değişiklik, mutlaka sol yönde olacaktır. Teokratik bir devlet, hilâfet ve şeriat peşinde koşanlar hiç bir basan şansına malik görünmemektedirler. Onların tehlikesi, bu heveslerini gerçekleştirmeleri değil, o yolda memleketi huzursuzluk ve karışıklık içine atmalarıdır. Onların hareketine karşı çıkacak bir mukabil hareket, tabiatında aşırılıklar taşıyacaktır. Önlenmesi gereken ihtimal budur.

Belki aşırı sol, bundan dolayı bugün aşırı sağla kolkoladır. Aşırı solun da, Türkiyede aksiyon olarak bir şansı mevcut değildir ve o cereyan bunu bilmektedir. Aşırı sol, bir reaksiyon şeklinde belirirse idareye el koyabileceğini hayal etmektedir. Kazanı patlatmayacak her subapı sevimsiz bulmaları, onu düşmanca karşılamaları bundandır. Miskin ve pısırık değil, canlı ve cesur, fakat doktrinlerin katılığını taşımayan sosyal ve ekonomik reformlar, toplumu bunların elinden kurtaracak tek çaredir.

Şimdi toplanmış bulunan C.H.P. Kurultayı bu reformların ölçüsünü ve ileri hareketin süratini tâyin edecektir. Türkiyenin dört bir tarafından gelmiş ve çoğu genç delegeler bunu başarıyla yapacak seviyededirler. Kurultay, fikir olarak Ortanın Solu bayrağı altında toplanmaktadır. Bunun karşısında yer alan cereyanlar sönük, yavan, cansız ve ruhsuzdur. O cereyanların delege çoğunluklarını sürükleyip götürmeleri muhtemel değildir. Öyle görünüyor ki çeşitli sebeplerden memnuniyetsizlikler veya özel maksatlara, menfaatlere dayanan direnmeler bir fikir içinde bile, kanalize olmayacak, ancak Kurultay sonundaki büyük seçimde Kasım Güleğin şahsında bir karşı gösteri halinde belirecektir. Buna katılanların sayısı ne kadar az olursa, Kurultay sonrası C.H.P.'sinin işi o derece kolaylaşacaktır.

Zira C.H.P. için asıl mesele, Kurultaydan ziyade Kurultay sonrasıdır. Böyle büyük kongrelerin bir fikir forumu olduğu muhakkaktır. Forumdaki tartışmalarla belirecek prensipler tatbik sahası bulmaz, bir dinamizm kazanmazsa havanda su döğülmüş olur. C.H.P. böyle ekiplerin eline düşmüştür ve o devreler partinin çöküntü yıllarım teşkil etmiştir. C.H.P. "şahane tembeller'in ve "lâf ebeleri"nin çok olduğu bir siyasi teşekküldür. Fazla düşünülmeksizin, cilaya bakarak, denge oyunlarının tesiriyle seçilmiş genel merkezler sayısız defalar C.H.P.'yi kış uykusuna yatırmıştır.

Bu, elbette ki tecrübesiz, ihtiyatsız ve iyiniyetli de olsa bir takım sızmalara Türkiyenin en tesirli partisinin kapılarım aralık bırakması ihtimali bulunan ekiplerin C.H.P. için en uygun idare kadrosu sayılması gerektiği mânasına gelmez. Hareketi itidal ile birleştirebilecek bir genel merkez, bugünkü devresinde C.H.P.'nin gerçek ihtiyacıdır. Hiç kimse şüphe etmesin, Kurultayda belki en fazla işlenecek tema "halka inmek" teması olacaktır. Kurultay degeleri bunu bilinçli şekilde, ayağında çarık değil kafasında fikir bulundurarak, metodla ve sebatla, yerine giderek, bacağına üşenmeden ve yüksünmeden yapan bir genel merkezi bulup çıkarabilirlerse Ortanın Solu bayrağının şaşırtacak kadar kısa bir zamanda şaşırtacak kadar geniş kütleleri kendi altında topladığı görülecektir.

line gelmekten korumaktadır ve kurtlar nisbeten kontrol altında tutulabilmektedir.

C. H. P.

Yürüyelim arkadaşlar!

(Kapaktaki Kurultay)

İnönü mikrofonu ağzına yaklaştırdı ve "Dinleyin arkadaşlar!" dedikten sonra sonucu açıkladı: 566 oy alan Surrı Atalaya karşı 640 oy alan Muammer ,Aksoy, XVIII Kurultay Başkanlığına seçilmişti. Büyük Sinemanın koca salonunda bir alkış patladı ve sonra yüzlerce kişi marş söylemeğe başladı:

Güneş ufuktan şimdi doğar
Yürüyelim arkadaşlar!.

Sevinç gösterisi yapanlar ve marş söyleyenler, Anadolunun dört bir yanından, Ortanın Solu fikrinin heyecanı içinde Ankaraya koşmuş olan CHP'lilerdi. Kongre Başkanlığını saatler süren seçimden sonra kendi adayları kazanmıştı. Bu, önemli bir başarı ve Kurultayın ilk raundunda galibiyet anlamı taşıyordu. Feyzioğlu, Gülek ve 76'lar grupunun, seçtirmek için ellerinden gelen gayreti müştereken gösterdikleri Sırrı Atalay kaybetmişti. Daha sonra yapılan İkinci Başkan ve Divan seçimlerinde ise gene Ortanın Solu ekibinin adayları olan Talât Orhon ve Erol Ünal 76'lar, Feyzloğlu ve Güleğin destekledikleri adayları daha büyük bir farkla -bu ikinci seçimde fark, 300 oyu buldu- yenilgiye uğrattılar.

Olay, haftanın başında Salı günü öğleden sonra cereyan etti.

Sabahleyin saat 9'da Kurultay salonu, 1400'e yakın delege tarafından doldurulmuştu. İnönü, başkan seçimine geçeceğini bildirip en genç iki delegeyi çağırdığında ve sabırsızlanarak, sempatik bir tavırla "Çabuuuk!" diye bağırdığında salon alkışlarla ve "İsmet Paşa çok yaşa!" nidalarıyla epey bir süre çınladı.

Ecevit ve arkadaşları Kurultayda
Birinci gün, birinci zafer

Başkan seçimi için ilk zemin yoklamasını, salonun sol önüne oturmuş olan ve çoğunluğunu Adana delegelerinin teşkil ettiği 76'lar yaptılar. Bunlar, Atalay lebine alkış tuttuklarında, daha kalabalık bir grupun "Aksoy!. Aksoy!" diye haykırdığını görünce, durumun o anda hiç de parlak olmadığını anladılar. Bunun üzerine, başkan seçiminin gizli oyla yapılmasını isteyen bir önerge verildi. Daha önce iş'ari oyu denemiş ve saymanın imkânsızlığını görmüş olan İnönü, -neticede mutlaka ihtilâf çıktığını da biliyordu- bunu hemen kabul etti ve gizli oya geçildi. Bu arada mikrofon bozulmuş ve bu yüzden bir saat kadar da vakit kaybedilmişti. Bu süreyi 76-lar Gülekle, Feyzioğluyla ve hattâ bazı Genel Merkezcilerle işbirliği yaparak, Atalay için kulisle geçirdiler. Gizli oy işlemi altı saat sürdü. 76'lar, bu saatler içinde, her türlü kulis oyununu denediler. Hattâ bir ara, İhsan Kabadayı ile Vefa Tanır Aksoya oy verecekleri anlaşılan delegelere "Muammer Aysoy istifa etti" haberini yayıyorlardı. Bunu duyan Aksoy, İnönüye başvurdu. Genel Başkan, birkaç defa üstüste yapılan propagandanın doğru olmadığını, Aksoyun istifa etmediğini delegelere duyurdu ve bu seçime bir dedikodu karışmaması için, akla gelebilen bütün ihtimamı gösterdi. Hattâ sayım sırasında kâtiplerin başında bekledi ve tutanağı bizzat düzenledi.

Başkanlık Divanını bu ilk mücadelenin galibi Aksoya teslim ettikten sonra kürsüden inerken, salondakiler Aksoyu alkışlamayı ve marş söylemeyi bırakmışlar, "İsmet Paşa çok yaşa!" diye bağrıyorlardı.

Görünen köy

Kurultayın, bir ara beklenilenin aksine, böyle bir hava. içinde geçeceği bundan bir kaç hafta önce, Genel Başkanın İstanbul, Ankara ve İzmir kongrelerinde söylediği nutuklardan hemen sonra belli oldu. Bu nutuklarda İnönü, ağırlığını kendi anladığı mânadaki Ortanın Solu cereyanının tarafına koyuyordu, Ortanın Solu, zaten kendi politikasının kendisi tarafından yapılmış bir' tarifi değil miydi? Ama o kongrelerde daha az beklenilen bir husus göze çarptı: Teşkilât da, Ortanın Solunu, meselâ seçimler sırasında olduğundan çok daha iyi ve açıklıkla anlamış, asıl önemlisi büyük bir kütle olarak onu benimsemişti. Bu havayı, "karşı tarafı teşkil eden Feyzioğlu, 76'lar ve ismi var cismi yok Gülek grupları da sezinlemekte kusur etmediler ve her üçü de, süratle taktik değiştirme yolunu tuttular.

Ancak, Kurultayın toplantısından bir gece evvel, Ecevit grupunun il başkanlarına bir kokteyl verdiği eve, Selâhaddin Hakkı Esatoğlunun evine gelen bir haber Kurultayın havasının ne olacağının elle tutulur ilk delilini getirdi: Biraz evvel ora

dan ayrılmış bulunan il başkanlarının ekseriyeti, Genel Merkezde yapılan bir toplantıda, Kurultaya Muammer Aksoyun başkanlık etmesi lehinde oy kullanmışlardı. Esatoğlunun evindeki Ecevit takımı derhal bir bayram havasına büründü. O sırada Aksoy da oraya gelmişti. Havadisi duyunca heyecanla:

"— Çocuklar, biliyorsunuz, ben titizim. Bana şimdi bir CHP Tüzüğü, değiştirilmiş şekliyle bir TBMM İçtüzüğü ve bundan önceki Kurultay zabıtlarıyla karar suretlerini bulun. Bu akşam çalışayım" dedi.

Esatoğlunun evinde Ecevit il başkanlarına, kendi gruplarının Kurultay başkanlığına aday olarak İzmir il başkam Talât Orhonu aday göstermek niyetinden bahsetmişti. Başkanlar, Muammer Aksoyu tercih edeceklerini söylemişler, Ecevit bunu muvafık bulmuştu. Şimdi, bu ilk zaferin kazanılmış olduğu öğreniliyordu. Biraz sonra gelen bir diğer haber, Ecevitcilerin neşesini artırdı: Hem de Genel Merkezdeki Toplantıda Feyzioğlular, Melenler, Ruhi Soyerler de bulunmuşlar ve il başkanları onların gözü önünde Aksoyu, onların adayı Sırrı Atalaya tercih etmişlerdi.

Muammer Aksoy
Galip...

Anlaşılanlar ve anlaşılmayanlar

Daha Kurultaydan önce Ortanın Solu konusunda, CHP içinde başlıca üç grup kendini belli etmişti. Bunların en önemsizi ve en şahsi sebeplere dayananı Gülekçilerdi. Gülek, İnönüden sonra "Partiye konmak" hevesini hiç bir zaman saklamamıştır. Parti içinde iktidarda bulunduğu sırada bunu, kendisine "İnönünün Veliahtı" gösterişini vererek sağlamaya çalışmıştır. İnönünün kendisini reddetmesinden bu yana, İnönüye karşı bir adammış havasına bürünmüştür ve "İnönü nasıl olsa geçer, istikbal benimdir" edebiyatına başlamıştır. Ortanın Solu İnönü tarafından temsil edildiği içindir ki, Gülek bu sloganın karşısına geçmiştir. Zaten Güleği CHP'nin başında görmek isteyenler de, Demireli AP'nin başına getiren iç ve dış çevrelerdir. Bunlar, Ortanın Solunun mahiyet itibariyle ifade ettiği mânanın da karşısındadırlar.

Efendim nerede, ben nerede?

İnönünün bazı yeminli düşmanları vardır: Hikmet Bayurlar, Tayfur Sökmenler.. Eski bir takım kuyruk acılarının sızlaması! Bunlar, bir fırsat çıktı mı, kaleme sarılıp hep aynı pilâvı tekrar ısıtarak ortaya çıkarırlar, yazıları karşı taraf organlarında reklâm edilir, sanılır ki okuyanlar hemen İnönünün aleyhine dönüvereceklerdir!

Lâf! Hep, tam aksi olur.

Kurultay münasebetiyle bunların ikisi de arz-ı endam etmekte kusur etmediler. Hikmet Bayur, Adalette; Tayfur Sökmen bir broşürle..

Şimdi, bakınız bunlardan ikincisinin üslûbuna: "Nihat Erim bey iktidara hücumlarım arttırarak..", "Akis Dergisinin sahibi sayın Metin Toker beyle..", "Nihat beyin bu suretle..', "İhsan Aktüre beyin dayatması üzerine."

Sonra da, bunların İnönüye hücumları: Atatürkün yolundan döndü..

O yolda kalanlar da, dilini bile değiştirememiş olan Tayfur beyle Hikmet bey!.

Dili hâlâ bu olan, Ortanın Solunu elbette Moskovanın Yolu anlar. Kimine bayram haftası, kimine mangal tahtası..

İkinci bir grupu, menfaatleri böyle bir politikadan zarar görecek olan veya göreceğini sanan iş adamları, toprak sahipleri ve hünerli komisyoncuların temsilcileri derleyip topladılar. Yeni yönündeki CHP bir çok oyuna paydos diyecekti, oyunbazlar ise bu kapının kapanmasını istemiyorlardı. Bunlar, -bir kaç kişiydiler-, Cemal Yıldırım tipi iyiniyetli, fakat biraz basit düşünüşlü kimseleri "6 Oktan fazlasını kabul etmeyiz" sloganıyla veya daha yuvarlak lâflarla devşirdiler ve bugün fiilen dağılmış bulunan 76'ları teşkil ettiler.

Üçüncü grup, Ecevit takımı oldu. Bunlar, Ortanın Solu sloganım benimseyerek İnönünün etrafında yer aldılar ve onun bayrağım yurdun dört bir tarafında gençliklerinin dinamizmi ve ateşiyle dolaştırdılar. Kurultayın bugünkü hava içinde Ankaraya gelmesi, bir bakıma bu gayretlerin sonucudur. Teşkilât, bu

Sırrı Ataltay
..ve *mağlûp*

gençleri gördüğünde eski yılların Kasım Güleğini hatırladı. Bunlar, "Kafalı Kasım Gülekler"di ve sadece ayaklarını, ellerim, dillerini değil, kafalarını da çalıştırıyorlardı. Bu grup önceleri, solu anlamakta bazı sivri ve ihtiyatsız taraflara sahipti. CHP'den ziyade TİP'e yakışan bir takım sözcüleri gerçek Ortanın Solu felsefesine uymayan fikirler besliyorlar, sesler çıkarıyorlardı. Ecevitciler bu handikapı çabuk sezdiler ve o sesleri susturdular. Fikirler kafalardan çıkmış mıdır, bilinmez ama, Ecevit takımı bu fikirler için paravana olmak durumundan kurtuldu. Kurultaya dağıtılan, Ecevitin Ortanın Solu kitabını karıştıran delegeler bunda makul hududun ötesinde bir felsefe görmediler.

Bu üç grup, tabiatları o kadar ayrı da olsa, bir ortak vasfa sahip olarak CHP içinde belirdiler: Açıkca ortaya çıktılar.

Onların dışında bir başka takım, opportünizmin şampiyonu diye damgalan iverdi. Bu, oyun içinde oyun peşindeki Feyzioğlu - Paksüt-Kırca üçlüsü oldu. Oyun, bütün inkâr edilmez vasıflarına rağmen Feyzioğlunun bir fikir adamı olabileceği şüphesini taşıyanları maalesef haklı çıkardı ve onu, çarşıdaki pirince giderken evdeki bulgurdan etti.

Koran kırana

Mücadele, ilk başlarda katı olmadı. Belki de bunda, Ortanın Solunun teşkilât içindeki gücünün iyi teşhis edilememesi rol oynadı. Eğer Ortanın Solu bir ifrat cereyan olarak gösterilirse, buna mukabil ötekiler mutedil ve toplayıcı bir etiketi kendi üzerlerine yapıştırırlarsa Ecevit takımının daha kolay yenileceği hesaplandı. Bilhassa Feyzioğlu takımı son zamanlara kadar ortaya pek az çıktı ve 76'ları el altından destekledi. Daha ziyade İnönünün aleyhinde, onun tükenmiş, ihtiyarlamış olduğu, enerjisini kaybettiği, Ortanın Soluna çocukça -bunakça diyemiyorlardı- bir inatla sarıldığı propagandasını işletiyorlardı.

Hadisedeki çelişme, fikir olarak Feyzioğlu takımının bugün Ecevitin savunduğu ilkelerin bile solunda görüşlere sahip olması, hele Feyzioğlu son İnönü Kabinesinde yokken bu kabineyi, bilhassa onun. Maliye Bakanını "sağcılık'la, "muhafazakârlık"la, hattâ "liberalizm"le suçlamasıdır. Ama, Kurultaya hemen tekaddüm eden günlerde Ortanın Solunun kudreti belli olunca Feyzioğlu takımının mücadelesi sertleşti ve kabalaştı.

Pehlivanlar son elenseleri, geçtiğimiz haftanın ortasında yapılan Gençlik ve Kadın kurultaylarında çektiler.

Kadın Kolları Kurultayının ilginç yönlerinden birini, kulisi -ve dedikoduyu- daha ziyade erkeklerin yapmış olması teşkil etti. Meselâ 76'lar grupundan Ferit Melen, eline bir Ulus gazetesi almış, fert fert dolaşıyor, Selâhaddin Hakkı Esatoğlunun bir makalesini okuyordu. Melene göre, Ortanın Solu ekibine dahil bu milletvekili yazarın komünist olduğuna hiç şüphe yoktu!. Melenin suçladığı tabii ki sadece Esatoğlu değil, ortanın Solu ekibi adı altında, Ecevitin etrafında mücade-

Demokrasi ve oylama

Kurultaylar, kavgalı da geçseler, şimdiye kadar meselelerini hep oyla halletmişler, son sözü serbest oylar tâyin etmiştir. Ancak Kurultaylarda Parti Meclisi üyelerini oylama usulü bu serbestliği zedeler taraf taşımaktadır. Bir delegenin, istediği 40 ismi bir kâğıda yazıp atması veya bir fikri temsil eden listeyi öyle kullanmasına cevaz yoktur. Adaylığını koyanların isimleri bir büyük liste halinde basılmakta, delegeler seçtikleri isimleri işaretlemektedirler!

Neden?

Belki, şahısların çarpıştıkları eski Kurultaylarda fikirleri belirtecek imkâna lüzum yoktu. Ama bugün C.H.P.'de bir fikir mücadelesi ekipler arasında yapılmaktadır. Delegeler kellelere değil, politika görüşlerine oy vereceklerse, en azından, 40'ar kişilik listeleri bizzat yapmak imkânını bulmalıdırlar. Bu, demokratik usullerin asgari icabıdır.

Kurultay, bu önemli noktayı her halde dikkat nazarına alacaktır.

Esatoğlunun kokteyline gelen Ecevit ekibi
Kurultay stratejisi plânlanıyor

XVIII. Kurultaydan Beklenenler

Orhan ERKANLI

C.H.P.'nin XVIII. Büyük Kurultayı, bu partinin ve Türkiyenin geleceği bakımından hayati önem taşıyan kararlar almak durumundadır. Gerçekten, dürüst ve serbest bir seçimle iktidara gelmiş olan A.P.'nin karşıkarşıya bulunduğu güçlüklerin başında gelen konulardan birisi, Türkiyenin siyasi ve sosyal hayatında "oy çoğunluğu" kadar önemi ve etkisi olan "organize sosyal kuwetler"in ve bazı Anayasa kurumlarının, bu iktidarı tam bir güven ve umutla kabul etmiş olmamalarıdır. Çünkü, Demirel Hükümeti bir yıllık iktidarı sırasındaki tutum ve davranışlarıyla bu sosyal kuvvetlerin ve Anayasa kurumlarının büyük kısmını karşısına almış ve bunları Hükümete karşı Devleti ve Anayasayı savunmak zorunda bırakmıştır. Emsali görülmemiş bu durum, vatandaşları tekrar rejim sorunlarıyla çok yakından ilgilenmeye zorlamakta, endişe ve şüpheleri artırmaktadır. Ayrıca, Anayasanın sağ ve sol sınırları üzerinde dolaşan, zaman zaman bu sınırları aşan atomlar ve hattâ fiili hareketler takipsiz kalmakta ve bazan da teşvik görmektedir.

27 Mayıs Devriminin eseri 1961 Anayasasının getirdiği en büyük yenilik olan "Sosyal Devlet" anlayışı A.P. tarafından samimi bir ilgiyle karşılanmadığından, bu ilkenin gerekleri yapılmamakta, sosyal ve ekonomik bünyedeki dengesizlikler devam etmektedir. A.P. İktidarının bu durumu, C.H.P. içinde 10 Ekim 1965 seçimlerinde başlıyan ve Genel Başkan İnönü tarafından "Ortanın Solu" olarak nitelenen ve aslında Anayasanın tam anlamıyla uygulanmasını hedef tutan ileri hareketin anlam ve önemini bir kat daha artırmakta ve konunun bir partiiçi sorunu olarak değil, Türkiye çapında bir Anayasa sorunu olarak ele alınmasını gerektirmektedir. C.H.P. Programının Halkçılık, Devletçilik ve Devrimcilik ilkelerini yeni Anayasanın ışığı ve Türkiyenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartların zorunluluğu altında en açık ve kesin bir tarzda İfade eden "Ortanın Solu" hareketi bugün, CHP. içinde yerleşmiş ve benimsenmiştir. Partinin en büyük karar organı olan Büyük Kurultaydan beklenen, bu hareketi, vereceği kararla tescil etmesiyle beraber, yalnız C.H.P.'nin değil, türk milletinin çoğunluğunun, özellikle gençliğin, aydınların ve organize sosyal kuvvetlerin ortak amaç ve hedefi haline getirmesidir.

Kırk yıldır fikir, usûl ve, bir ölçüde, yönetici kadro bakımlarından kendi kendini yenilemek suretiyle hayatiyetini ve etkisini muhafaza eden C.H.P., çok partili demokratik rejime geçiş kararı kadar, büyük bir hamle olan "Ortanın Solu" hareketini de türk halkına mal ettiği gün tarihi görevinin en şerefli bir aşamasını da geride bırakmış olacaktır. Vatandaşın mülkiyet ve özel teşebbüs hakkını kesin surette teminat altına almak şartiyle sosyal adalet ve sosyal güvenlik hedeflerine ulaşmak, komünizm tehdidini önlemek, siyasi partilere ilgi göstermiyen, güvenmeyen ve hattâ rejimin geleceği bakımından şüphede olan büyük kitleleri kazanmak, C.H.P.'nin, bu hareketi bilinçle ve samimiyette benimsediğine, iktidarda veya muhalefette bu dünya görüşünü uygulayacağına türk milletini inandırmasıyla mümkündür. XVIII. Büyük Kurultayın sayın delegeleri, kararlarıyla, CHP'ne ve türk milletine bu güven, umut ve huzur yolunu açacaklardır. Bundan hiç şüphemiz yoktur. Büyük Kurultayın tarihi kararı ile bir daha hortlamamak üzere geçmişe intikal edecek olan "Ortanın Solunda Olanlar -'Ortanın Solunu Geç Anlayanlar" mücadelesinin Parti bünyesinde meydana getirmesi muhtemel tahribatı önlemek bazı tedbirlerle mümkündür. Umarız ki, Büyük Kurultay bunları dikkate alacaktır.

Ortanın Solu hamlesini geç anlıyanlar da bu Partinin mensuplarıdırlar. Çok haklı olarak, serbest tartışmalar sonunda, ilk anların şüphe ve tereddütlerini dağıtmak suretiyle gerçeği gören ve bu yola katılanlar, bir bakıma, anlamadan, inanmadan Ortanın Solu bayrağı altında toplananlardan daha makbul ve daha saygıdeğerdirler. Bu ileri hamle hiç kimsenin veya grupun tekelinde değildir ve olamaz. Genel Başkanımızın işaretiyle başlıyan bu hareket, Partimize canlılık, kuvvet ve umut getirmiştir. Kişisel hesaplarla, dar düşüncelerle hamlenin hızını kesenleri, birleştirici niteliğini gölgeliyenleri C.H.P. asla affetmiyecektir-

Son olarak şu noktayı da belirtmekte fayda vardır: Halk Partilileri ve hattâ bütün türk milletini dalma düşündüren bir soru, "Ortanın Solu" hamlesinin Kurultayca kabulü ile, bir ölçüde aydınlanmış ve vatandaşlar ferahlığa kavuşmuş olacaklardır. Bu soru şudur: "İsmet İnönüsüz C.H.P. ve hattâ Türkiye ne olacak?" Buna en güvendiriçi cevap, yine, Ortanın Solu devrimini yapan İnönü olacaktır.

"— C.H.P., Atatürkün ve İnönünün izinde. Ortanın Solunda, ebediyen yaşıyacaktır!"

leye girenlerin tümüydü. Suçlananlar Melenin sözlerini duydular. İlk tepki, Muammer Aksoydan geldi. Kadın delegelerin büyük gösterisi arasında kürsüye gelen Aksoy, hemen önünde oturan Melene baka baka şöyle dedi:

"— Pabuç kadar isimleri olanlar, bir hareketin liderini ve yanındakileri komünistlikle suçlamaktadırlar. Bunlardan Ferit Melen, sabahtanberi, kongrenizde delegelerin kulaklarına bizim komünist olduğumuzu fısıldıyor..."

Ferit Melen Kurultaya bir gün kala hakkındaki söylentilerin dedikodu olduğunu ifade eden bir açıklama yaptı. Ancak köprüler çoktan atılmıştı.

Feyzioğlu ekibinin 76'lara katılarak Ortanın Soluna bulduğu kusur, bunun sanki bir yeni okmuş gibi gösterildiği ithamında düğümlendi. Nitekim Kurultayın ilk günü bir takım delegelerin tempo halinde söyledikleri "Altı ok - Başkası yok" sloganı bunu ispatladı. Cemal Yıldırım da kuliste "Biz Atatürkün partisini Atatürkün yoluna koyacağız" edebiyatım yaptı. Halbuki mutedil -ve İnönünün güvenine sahip- Kemâl Satır Kadınlar kongresinde bu tutucu tavrı şöyle reddetmişti:

"— Biz devrimlerin türbedarı değiliz!"

Kurultaydaki konuşmasında ise

İnönü, CHP'nin tutumunun daima memleketin ihtiyaçları, şartları ve yaşanılan devrin özellikleri kaale alınarak tesbit edildiğini, bunda doktrin katılığının bulunmadığını ve CHP'nin yaşayan bir parti olduğunu söyledi, ilâve etti:

"— Biz, bu mânada Ortanın Solundayız.."

Gruplardan hiziplere

Kurultayın ilk günü, birinci gösterişli maçı Ecevit takımının kazanması karşı üç ekibi biraraya getirmekle kalmadı, bunlara, ümit kaybetmekten doğan bir de sinirlilik verdi. Ecevit takımı maçı sportmence yürütürken bilhassa Güleğe bağlı bazı tiplerin "hır çıkarmak" taktiği ve Kurultayı gürültüye getirmek arzuları gözden kaçmadı. Belki de bundan dolayıdır ki İsmet Paşa. Sah akşamı geç vakit "Kabadayılığa kalkışan, kendisini CHP'nin dışında bulur. Burada bütün meselelerimizi medenî insanlara yakışan olgunlukla konuşacağız" diyordu. İnönü daha önce de, CHP Kurultaylarınnı "Sabahleyin erken kalkıp kongre basan bir takım kabadayılar"a kaptırmak niyetinde olmadığını belirtmişti.

Ecevit takımının ilk günkü başarısı, bu ekibin ötekilerin aksine, plânlı ve programlı, devamlı çalışmasının neticesi oldu. Ekip, bundan çok önce, aralarından, Kurultay mücadelesini yürütmek üzere, 7 kişilik bir Plânlama Komitesi seçmiştir. Bu komite Bülent Ecevit, Selâhaddin Hakkı Esatoğlu, Fikret Gündoğan, Şükrü Koç, Mustafa Ok, Murat Öner ve Orhan Birgitten meydana gelmiştir. Kurultayla ilgili çalışmaları bu Komite yürütmüş ve ekibin diğer mensupları arasında görev bölümünü bu ekip düzenlemiştir. Kurultaya sunulacak liste üzerinde de ön çalışmaları bu komite yapmış, fakat nihaî üsteyi düzenlemek görevi, "tek seçici" tâyin edilen Ecevide bırakılmıştır. Bu ekibin çıkaracağı listede yer alması muhtemel isimler şunlardır: Bülent Ecevit, Muammer Aksoy, Lebit Yurdoğlu, Turan Güneş, Nihat Erim, Şükrü Koç, Hayrettin Uysal, Selâhaddin Hakkı Esatoğlu, Fikret Gündoğan, İbrahim Öktem, Cemal Reşit Eyüboğlu, Mustafa Ok, Seyfi Sadi Pencap, Murat Öner, İhsan Topaloğlu, M. Kemal Yılmaz, Nermin Neftçi, Kenan Esengin, Mustafa Kemal Paloğlu, Ali İhsan Göğüş, Turgut Altunkaya, Hüsnü Özkan, Muammer Erten, Mehmet Delikaya, Kemal Sarıibrahimoğlu, Saffet Oral, Orhan Birgit. Suphi Baykam, Fikret Ekinci, Nazif Arslan, Yaşar Akal, Muslihittin Yılmazmete, Şeref Bakşık, Türkân Seçkin, Hasan Tahsin, Mahmut Bozdoğan, Hasan Ünlü.

Kulağa Küpe...

Hiç böylesi görülmemiştir!

Adı: Tekin Erer. AP.'nin İstanbul Milletvekili.

Adı: Orhan Seyfi Orlıon. Bazı özellikleri dolayısıyla "Tonton" diye bilinir. A.P.'nin İstanbul Milletvekili.

A.P. Türkiyede iktidarda. Mecliste tam çoğunluğu var.

Adı: Süleyman Demirel. Hem A.P. Genel Başkanı, hem Başbakan. Daima der ki: iktidarın dediği olacaktır!

Ondan sonra, Tekin Erer iki göz iki çeşme. Bilmem nerede Menderesi bir anmış, bir anmış. Herkesin hayali onunla doluymuş. Gözyaşları sıcak sıcak yüreklere akmış. Ama, açıktan ağlamak kimin haddine? O ismet Paşa, Tedbirler Kanunuyla bunları, ölülerini anabilmekten bile menetmiş.

"Tonton"da ise bir feryat, bir feryat. Bu Tedbirler Kanunuyla İsmet Paşa onların ederini, kollarım bağlamış. Böyle kanun dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş. Bu kanunla hepsini hapislere tıkmak kabilmiş.

Allah, Allah. Bir kanunun kaldırılmasını bir tek milletvekili bile isteyebilir. Bunlar, iki tane. Başbakan kendilerinden, Meclis çoğunluğu kendilerinden. İki imzalı bir takrir: iktidarın dediği olur.

Bunu da mı onlara İsmet Paşa anlatacak, yahu?

Öteki taraf

Qrtanın Solu karşısında birleşmeyi akıllıca bir taktik saymış olanlar, Salı gecesi otel otel, lokanta lokanta dolaştılar ve delege avına çıktılar. Gülekçiler daha baştan silinmişlerdi. Feyzioğlu, kararsız ve karamsardı. Ortanın Solunun Kurultaya antipatik geleceği, onun seçim hezimetinin sebebi diye gösterileceği, bir "vurulan abalı" haline sokulacağı yolundaki tahminleri -gerçekleşmemiş, bu yüzden, "aradan çıkma" taktiği iflâs etmişti. Ecevit takımının kendisini listesine almayacağı kesinlikle anlaşılmıştı. Genel Merkezin de ayrı bir liste çıkarması ihtimali azalınca 76'lar teki aralık kapı olarak kaldı.

76'lar, "kuvvetli" bir liste düzeni lemek için faaliyete geçmişlerdir. Bu grupun listesine girecek isimleri şunlardır: Cemal Yıldırım, Tahsin Banguoğlu, Metin Cizreli, Atıf Şohoğlu, Arif Ertunga, Hilmi İncesulu, Mustafa Uyar, Dursun Akçaoğlu, Fethi Çelikbaş, İhsan Kabadayı, Kemali Beyazit, Orhan Öztrak, Vefa Tanır, Ferit Melen, Şevket Raşit Hatiboğlu, Sırrı Atalay, Mehmet Hazer, Nurettin Özdemir, Sedat Çumralı, Ruhi Soyer.

Tabii, bu isimler yetmeyince Cemal Yıldırım, kendisine duyulan sempatiden yararlanarak, 27 Mayısçıları listeye alma çabasına girmiş ve Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay ve Hüsnü Özkanı yazıvermiştir. Yıldırıma "ağabey". muamelesi yapan bu eski askerler, önce durumu önemsememişler, ama taşıdıkları fikrin tam aksi fikre dönüş yapmış izlenimini yarattıklarını anlar anlamaz itiraz sesini yükseltmişlerdir. Kendilerini listeden çıkarması için Yıldırıma nazikâne imalarda bulunmuşlar, silme işi biraz uzayınca, Hüsnü Özkan, Yıldırıma açıkça, "Beni listeden sil" demiştir.

Gülek + Feyzioğlu

T iste yine eksik kalmıştır. Bu isimleri sürükiyecek "süper şöhret "-ler lâzımdır. Bunun üzerine 76'lar, Feyzioğlu, Paksüt, Aksal ve Erimi listeye almak istemişlerdir. -Erim, bu listeye girmek istemediğini daha ilk teklifte ve. kesinlikle bildirmiştir-.

Haftanın başında Pazartesi günü ise anlaşma sağlanmıştır. 76'larla Feyzioğlu grupçuğunun anlaşması Mecliste olmuştur. Feyzioğlu, 76'lann toplantısına katılmamış, fakat Paksüt aracılığıyla, "sizinle beraberim" anlamında işmarı vermiştir.

76'lar, Güleği de listelerine - inönüye karşı Genel Başkan adayı olmaması şartiyle - almak istemişlerdir. Aracılığı Hilmi İncesulu yapmıştır. Ama yatırımcı Gülek, Genel Başkanlığa adaylığını koyacağını söyleyince, açıkça İnönünün karşısında görünmeyi politik bulmayan 76'lar, Güleğin şöhretli adından yoksun kalmayı yeğ bulmuşlardır. Ama Gülek, Kurultaydan önceki gece, geç saatlerde, kuvvet dengesinin kendisini Genel Başkan adayı olarak komik duruma düşürecek kadar aleyhinde olduğunu anlayınca, derhal tornistan yapmıştır. Pazartesi akşamüzeri, Bahçelievlerdeki evine İzmit, Denizli, Adana ve Samsun illerinden gelen 60-70 kadar delegeyi toplayan Gülek, Genel Başkanlığa adaylığını koymaktan vazgeçtiğini, bağımsız liste çıkaracağını söylemiştir. Ancak Güleğin, "müstakil listem" diye delegelere bahsettiği listenin 76'ların listesi olması da pek muhtemeldir. Çünkü aynı toplantıda, Gülekle birlikte, 76'lar grupunun Gülekle temas için görevlendirdiği Hilmi İncesulu da bulunmuştur.

Genel Merkez ne yapıyor?

Feyzioğlu ve arkadaşlarının 76'ların listesine doğru yelken açmaları, Satır ve Sancar gibi, Ortanın Solunu desteklemiş olan liderlerin de Ecevit listesine girme ihtimalleri belirince, Kurultayda mücadele-edecek grupların ikiye inmesi ihtimali ortaya çıkmış, "Genel Merkezin liste hazırlamıyacağı" haberleri yayılmıştır. Yine de, bu yönde çalışma yapılması ihtimali kuvvetlidir. Böyle bir liste hazırlanırsa, slogan, "Partinin bölünmemesini, zıt fikirler arasında denge kurulmasını sağlamak" olacak ve bu liste daha çok şöhretlere dayanacaktır. Böyle bir Genel Merkez listesi çıkarılırsa, kadro, muhtemelen şöyle olacaktır: Kemal Satır, İsmail Rüştü Aksal, Turhan Feyzioğlu, Nihat Erim, Bülent Ecevit, Emin Paksüt, İlhami Sancar, Fuat Sirmen, Selim Sarper, Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Kemal Demir, Muammer Erten, Turan Şahin, Ferit Melen, Hüdai Oral, Süreyya Koç, Ali İhsan Göğüş, Coşkun Kırca, Şefik İnan, Orhan Öztrak, Kemali Beyazıt, Sedat Çumralı, Reşit Ülker. Bu listenin -eğer hazırlanırsa- ağırlık merkezinin Ortanın Solunda olmasına dikkat edileceği bildirilmektedir.

Bu arada Orhan Öztrağın da 15 kişiyle birlikte bir liste hazırlama çabasına girdiği, fakat bundan vazgeçirildiği kulislere yayılmıştır.

Bu ortam içinde en çok yapılan şey, spekülâsyondur. Bunun en fazla görüleni ise "İsmet Paşanın arzusu" spekülâsyonudur. "İsmet Paşanın arzusu", nedense, her grupa göre değişmektedir. Meselâ Satırın Genel Sekreter olmasını isteyenlerin Ve bunda fayda görenlerin, kuliste, esrarlı bir tavırla kulaklara fısıldadıkları şu olmaktadır:

"— Laf aramızda. Paşa, Genel Sekreter olarak Satın istiyor. Ecevit de iyi ama, Paşa yaşlı; müdahaleye ihtiyaç olmadan, partiyi rahatça yönetecek, tecrübeli bir Genel Sekretere ihtiyacı var!"

Ecevide gönül bağlayanlar ise şöyle konuşmaktadırlar:

"— Valla, Paşanın asıl istediği Ecevittir. Yalnız, Paşa istiyor ki, Ecevit, kendisinin müdahalesine ihtiyaç olmadan, tabandan gelen destekle seçilsin.."

Bir de başka hava çalanlar vardır. Bunlara göreyse, "Paşanın gönlünde yatan Genel Sekreter, Nihat Erimdir. Dikkat edilirse, Erimin hem Ortanın Soluna karşı çıkmaması, hem de günlük tartışmalara girmiyerek yıpranmaması sağlanmıştır. Şu anda bütün grupların birleşebileceği tek isim de Erimdir..."

Ama, spekülâsyonun bile bir hududu vardır. Nitekim hiç kimse çıkıp da, Paşanın Güleği veya Feyzioğlunu Genel Sekreter olarak istediğini bir kulağa fısıldıyamamaktadır.

Genel Başkan İnönü Kurultayda
Meşaleyi lider yaktı

İdare

Mahkeme eliyle aldığımız tekzip

Bir Güzel Açılış

El emeği halka doğru aslında bu tören - Et ve Balık Kurumu mensuplarının ifadesine göre- Genel Müdür Batumlu'nun o güne kadarki "olumlu" işlerinden sadece birisi idi.

Bütün hazırlıkları 1963 den çok önce yapılan ve temelleri 1963 yılında atılan yeni depoların ortak ve devam eden bir eser olduğunu ispat için eski Umum Müdürlerin- hepsi çağrılmış bulunmakta idi.

Genel Müdür 13.9.1966 günü, gerek Ticaret Bakanlığına ve gerekse T R T ye gönderdiği yazılarla bazı çevrelerin dikkatini üzerine çekmiş bulunuyordu. Çünki bu yazılarında "depremin vuku bulduğu 19.8.1966 tarihinden 10.9.1966 ya kadar bölgeden 9173 baş koyun ile 6818 baş

sığır alımı yapılmış olduğu ve sözü edilen alımlarda harcanmak üzere 17.8.1966 dan 7,9,1966 ya kadar Erzurum Kombinası emrine 6,5 milyon lira gönderildiği" açıklanıyordu. Bu alımlar 16,9.1966 tarihine kadar 12561 baş koyun ve 8527 baş sığır ki cem'an 21088 baş hayvana yükselmiş bulunmakta idi. Bu arada Hınıs, Tekman, Çat, Varto, Muş, Bingöl ve Karlıova menşeli hayvanların alımı için 531.841.99 TL. ödenmişti.

Et ve Balık Kurumunun 1966 programında ön görülen et stoku o gün basma dağıtılan broşürde de zikredildiği gibi 3291 ton olup 1965 teki 2000 tonluk et açığı düşünülerek soğuk ve donmuş muhafaza kapasiteleri azami derecede zorlanmak suretiyle 5748 ton olarak tesbit edilmiş bulunmakta idi.

Aynı günlerde bir Et ve Balık Kurumu yetkilisinin kendisi ile görüşen Akis muhabirine Genel Müdür Batumlu'nun "halka ve Hükümete gerçeğe aykırı yanlış bilgi verdiği" yolundaki sözlerinin aslı olmayıp deprem bölgesindeki Kurum faaliyetleri 13,9.1966 tarihinde Ticaret Bakanlığına bütün tafsilâtı ile intikal ettirilmiş ve aynı bilgiler TRT ye de gönderilmiş bulunuyordu.

Asanda 1966 et stoku programa göre 3291 ton olup Eylülden itibaren 3 ay devamı mutad olan döküm mevsimi sonuna kadar programın realize edilmesi özellikle geçen yılın rakamları gözönünde tutulduğu takdirde mümkün görülmektedir. Halen Kurum, canlı stok hariç 1508 ton et stokuna sahiptir. Bu miktar ise Ankaranın 25, İstanbulun 15 günlük et ihtiyacını karşılar.

Kalkınma Plânında öngörülen ani açların gerçekleştirilmesi için yeni Kombinalar kurulması görevi Kuruma Devlet Plânlama Teşkilâtınca verilmiş olup Kurum, bu amaçla ve daha Dr. Enver Batumlu'nun göreve başlamısından çok önce yaptığı etüdler sonucunda memleketimiz için tesbit ettiği 81000 ton et açığının beheri 3600 ton yıl kapasitedeki 23-26 kombina daha kurulması suretiyle kapatılabileceği kanısına varmıştır.

Bu tesislerin ikinci ve üçüncü Beş Yıllık Plân dönemlerinde tamamlanması tasarlanmış, İkinci Beş Yıllık dönemde-ki bir kısmına 1967 yılında başlanmak üzere-10 kombinanın işletmeye açılması Kurumca uygun görülerek durum Devlet Planlama Teşkilâtına sunulmuştur.

Kurumda sevk idare

Et ve Balık Kurumu gerek 1967 ve gerekse İkinci Beş Yıllık Plânın öngördüğü yatırımların tahakkuku için sıkı bir işbirliği içersinde çalışmaktadır. Hükümet tasarrufları dışındaki küçük ölçüde yapılmış olan bazı tayin ve nakiller personelin hizmetlerinden daha iyi istifade edilmek düşüncesine dayanmakta, kısmen teftiş raporlarının gereğine uyulmak ve kısmen de ilgililerin taleplerini karşılamak düşüncesine dayanmaktadır.

Şimdiki halde Yönetim Kurulunda, dışarıdan kararname ile atanan Hukukçu Mustafa Yılmaz İnceoğlu ve gene Hukukçu, Güner Sansözen ile Kurumda 12 yıldır hizmet vermiş olan kıdemli müfettişlerden Veteriner Hekim Fahri Atalay ve İktisatçı Kâmuran Arkun Genel Müdür Yardımcısı olarak görev almıştır.

Kurumun en son durumu ile her gün daha iyiye gittiği aşağıdaki rakamlarla da en açık şekilde görülmektedir.

Koyun alımı, 1965 in birinci 6 ayında 60910 dan 1966 nın aynı döneminde 99965, sığır alımı, 37847 den 46766; satışlar ise 1965'in birinci 6 ayında koyunda 2522 tondan 2881 tona, sığırda da 5295 tondan 6276 tona yükselmiştir.

1965 senesinin birinci 6 ayında 282606 dolarlık ihracat da 1966 yılının aynı döneminde 530127 dolara yükselmiş bulunmaktadır.

Sonuç olarak ithâl yağı satış kârları dikkate alınmadığı zaman dahi 1965 yılının ilk 6 aylık döneminde 2,5 milyon civarında olan zarar tamamen ortadan kaldırılarak 1966 nın aynı döneminde 1,5 milyon lira civarında kârlı duruma geçmekle geçen seneye nazaran 4 milyonluk olumlu bir fark elde edilmiştir.

Et ve Balık Kurumu
Genel Müdürlüğü

İnfazlar

Delinin attığı taş

Bundan iki hafta kadar önce bir gün, bir genç adam İstanbulda, Bâbıâlide, emektar Akşam gazetesinin tahta merdivenlerini süratle

Akşam Gazetesinin binası
Paçası tutuşan merdivenlerini tırmandı

çıktı ve birinci katta, sağ dipteki odaya girdi. Odanın kapısında "Nur Öktem" ismi yazılıydı. Nur Öktem, Akşam gazetesinin genç ve yeni sahibidir, eski sahibi Malik Yolaçın da yeğenidir. Nur Öktemin odasına aceleyle ve biraz da heyecanla giren genç, Talât Aydemirin oğlu Metin Aydemirdi. Metin Aydemir Akşam gazetesine "Babasının hatıraları diye bir takım yazılar satmıştı. Akşam gazetesi bunları, eski yazı işleri müdürlerinden Doğan Özgüdene derleyip toplaması için vermişti, Yazıların, gerçekten, derlenip toparlanmaya şiddetle ihtiyacı vardı. Doğan Özgüden bunların yanına, megalomanyak albayın Mamak mahkemesinde yapmış olduğu savunmayı da kattı ve bütün bunlardan bir hatıra çıkardı.

Metin Aydemir Nur Öktemin odasına girdiğinde, odada Malik Yolaç da bulunuyordu.

O günler, gazetelerde Akis Dergisinin "İsmet Paşayla 10 Yıl" yazı serisine ait ilânlar çıkıyordu ve bunların ,birinde "Menderes, Zorlu ve Polatkan kimin emriyle asıldı?" deniliyordu. Talât Aydemirin oğlunu telaşlandıran bu olmuştu. Hânı gazetede okuyunca soluğu Akşamda almıştı.

Genç Aydemir Malik Yolaça:

"— Malik bey, idamlar konusunda Biz Akisten önce babamın görüşünü yazalım" dedi.

Eğer hatıralarda zaman zincirine riayet olunursa idamlar taslı hayli sonra gelecekti. Hatıraların başında megalomanyak albay her şeyi nasıl kendisinin yaptığım, dünyayı nasıl idare ettiğini, ilk ihtilâl komitesini eliyle kurduğunu -bu komiteyi "ilk" kurmayanını da bir bulabilsek.."- anlatıyor, "onu komiteye ben aldım, bunu komiteye ben aldım, şuna bu emri verdim, tüzüğü hazırlâyıverdim, direktifi veriverdim" diye hamamda şarkı söylüyordu.

Metin Aydemir Malik Yolaça:

"— İnfazların sorumluluğunu mutlaka babama yükleyeceklerdir. Zaten bunun sözü ediliyor. Onun için, biz evvel davranalım.." diye ısrar etti.

Bu, gazetecilik bakımından Akşamcılara da munis geldi. Böylece bir bomba patlatılacak ve dedikodulu bir konu ortaya atılacaktı. Nitekim, Aydemirin aslında gerçekle hemen hiç ilgisi bulunmayan ve sadece İnönüye, kendisini aralarına almaya lüzum görmemiş olan MBK Üyelerine, Sıkı Yönetim Komutanı olarak 21 Mayıstan sonraki takibatı idare etmiş Cemal Turala kinini dile getiren iddiaları geniş akisler yaptı.

Medeni cesaret hakkında

Menderesin nasıl asıldığının aydınlatılması, bir tarih parçasına ışık tutmaktır. Ama Menderesin intikamını almaya kalkışıp suçlu aramasına çıkmak, sadece kaşınmaktır.

Türkiyede Menderesin idam cezasını tamamile hak ettiği, o günler hiç kimse tarafından tartışılmamıştır. Varsa buna karşı çıkmış olanlar, söylesinler! Ama o günler bu idam cezasının infazının mı, İnfaz edilmeyip hapse çevrilmesinin mi memleket hayrına olacağı tartışılmıştır ve şahsiyet sahibi kimseler fikirlerini bildirmişlerdir. Bu safhayı aydınlatmak bir tarihi görevdir. Tartışma, karar yetkisine sahip tek organ M.B.K. içinde de olmuş, M.B.K. memleketin menfaatini idam cezasının infazında gördüğünü oyuyla belli etmiştir.

Bu karardan sonra, her şey bitmiştir ve hiç kimsenin elinde M.B.K.'nin imzalı kararım değiştirmek, durdurmak, geciktirmek yetkisi kalmamıştır. Karar infaz olunmuştur.

Varsa intikam heveslisi ve gücüne güveniyorsa, buyursun! Ona buna korkak korkak çamur atmak neye?.

Bir adamın zigzagları

Megalomanyak albayın iddialarının üstüne atılan, tabii AP basınıyla AP'nin Şinasi Osma gibi sönmüş şöhretleri oldu. Bunlar derhal bir "Menderesin intikamı" kampanyası açtılar. Böyle kampanyalarda daima olduğu gibi büyük hedefi, Yassıadanın zayıf noktası; Başsavcı Egesel teşkil etti. Fakat, onun gerisinde asıl, sanki Menderesi İnönü ve CHP astırmış gibi sinsi ithamlar AP gazetelerini kapladı. Aydemir aslında, kendisini astırmış olanlardan sözüm ona hınç. alıyordu.

Megalomanyak albay 22 Şubatı, askerî bir sol idare kurmak hayaliyle tertiplemişti. O sırada Orduyu tahrik için kullandığı malzeme, İnönünün AP'ye ve Menderesin hakilerine fazla yumuşak davrandığı, 27 Mayıs ruhunu iyi korumadığıydı. Aydemir, o maceradan sonra kriptoların sevgilisi oldu ve kriptolar onu "reformcu" diye lanse ettiler. Aydemir 21 Mayısta bir felsefeye dahi sahip bulunmaksızın, tam bir sergüzeşte kendini attı ve tabii darmadağın oldu. Ancak ondan sonradır ki ve bilhassa kenesini kurtarmak için AP'nin değirmenlerine su taşımaya başladı. Sadece bugün ortaya çıkan hatıraları değil, Mamakta yaptığı savunma da muhtemel bir idam cezasının Meclisteki AP Grupu tarafından tasdik edilmemesi gayesini güdüyordu. Fakat AP'liler, eski Demokratlar tarafından Aydemirin bir takım marifetleri kulaklarına fısıldanmış bulunduğundan sergüzeştçi albayın oyununa gelmediler. O zaman Aydemir, AP'ye de kızdı. Ama asıl, hıncı İnönüyeydi.

Halbuki hatıralar, İnönünün ve CHP'nin tam beş yıldır, bunca ithama mâruz bırakıldıkları halde ve bu kadar seçim geçirmiş olma karına rağmen kullanmak küçüklüğünde bulunmadıkları bir müthiş vesikanın açıklanması neticesini doğurdu. İsmet İnönü, daha Yassıadada hükümlerin ilânından önce, hükümlerin arasında idam cezaları bulunursa bunların infaz edilmemesini ve hapse çevrilmesini MBK'den rica etmiş, bu konuda Gürsele resmi ve uzun bir muhtıra vermişti. 13 Eylül 1961 tarihini taşıyan muhtıranın bir cümlesi ilgi çekici başka bir noktayı aydınlatmaktadır. İnönü, daha önce de Gürsele ve kendisiyle teması olan MBK üyelerine infazlar konusundaki görüşünü bir çok defa ve şifahen belirtmiş bulunduğunu zikretmektedir.

Haftanın başındaki gün Kemal Satır, CHP Genel Merkezinde bu

müthiş vesikayı kilitli bulunduğu kasadan çıkardı ve zarfın mühürlerini çözerek basına açıkladı. Pazartesi günü, İnönünün yaptığı ikazın tam metni hemen bütün gazetelerde vardı. Bunu kimisi büyük, kimisi küçük gösterdi. AP organlarından çoğu, fena halde bozulmuşlardı. Yıllardır şişirilen bir balon, bir tek iğne darbesiyle patlıyor ve tarihi bir gerçek aydınlanıyordu.

Asıl büyüklük

Vesikanın açıklanmasıyla birlikte bir nokta halkın bilhassa dikkatini çekti. İnönü ve CHP ellerinde böyle bir delilin bulunmasına rağmen ve seçimlerde herkes bu konuyu, hem de havaya konuşarak istismar ederken gık dememişlerdi. Tarihî gerçeklerin en sonda daima berraklığa kavuştuğunu bildiklerinden sabırla beklemişlerdi. Altında İsmet İnönünün imzası olan böyle bir vesikanın günlük politika, tartışmalarında kullanılmasını memleketin yüksek menfaatlerine uygun bulmamışlardı. Şimdi açıklanan metin okunduğunda, bu ihtiyatin ne derece yerinde olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim haftanın ikinci günü Ankarada İnönünün muhalifi diye bilinen bir siyasetçi şöyle demekten kendini alamıyordu:

"—İşte, devlet adamı bu! Adam, yaptığım söylemiyor. Hem de bu kadar tecavüze uğradığı halde.. Bizim Süleyman ise, başkalarının hazırladığı kurdelâları kendi malıymış gibi kesip herkesi güldürmekten çekinmiyor. Efendim nerede, ben nerede?.."

Gerçekten de, İnönünün ve CHP'nin bu davranışı mektubun mahiyetinden de fazla bir milli takdir topladı.

Bu sırada, daha bir çok kimse Aydemirin hatıralarında, oynadıkları bazı rollerin açığa çıkacağı endişesiyle kendilerini yiyorlardı. Bunların biri, bugün başka sazlar çalan İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Dr. Cihat Abaoğluydu. Bir başkası ise, iş adamlarının ve liberal ekonominin tüccar avukatı, Bedii Faikti. Aydemir, şimdi o davulu çalıp parsasını toplayan Dünyacının, vaktiyle, Aydemirde bir kudret tevehhüm ederken, kendisiyle birlikte aynı iş adamları, özel sektör ve liberal ekonomi hakkında ne hayırlı şeyler düşündüğünü hatıralarında anlatmaktadır.

Y. T. P.

Ömrü bu kadarmış

CHP İstanbul milletvekili Orhan Erkanlı, geçtiğimiz Pazar akşamı Dedeman Oteli rufunda, İstanbuldan gelen Kurultay delegelerine bir yemek verdi. Yemekte, sohbetin ağırlık noktasını, politika teşkil ediyordu. Davetliler arasında bulunan Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay da en geniş şekilde sohbete katılıyor ve esprileriyle ortalığı kırıp geçiriyordu.

Söz, bir ara, YTP'den açılınca, Gökay bir an için neşesini kaybeder gibi oldu ve,

"—Alicanın İnönüye oynadığı oyunu unutmaya imkân yok. Bugünki durumun bir sebebi de, Alicanın o tutumudur. Bunun için onu hiç affetmiyeceğim" dedi.

Ekrem Alican
Kendi gitti, ismi kaldı yadigâr

Bunun üzerine, yemekte bulunan bir gazeteci, yarı şaka yarı ciddi, Gökaya :

"—Ee, hocam, bu partide bir zamanlar siz de bulunmadınız mı?" diye sordu.

Gökay, bu soru üzerine geniş bir nefes aldı ve,

"—Ne yapalım birader, adam ederiz sanmıştık" cevabım verdi.

Bu konuşmanın geçtiği günlerde, Prof. Gökayın bile "adam edemediğini" söylediği YTP'nin III. Büyük Kongresi yapılıyor ve Genel Başkan Ekrem Alican, çok dramatik bir şekilde ve delegelerin "estağfurullah" nidaları arasında, "başarısız olduğu" gerekçesiyle istifa ettiğini açıklıyordu.

Fareli köyün kavalcısı

Alicanın bu konuşmasından sonra Kongre, âdeta bir ölü evine döndü ve mikrofona gelen bazı delegeler, gözyaşları arasında, Alicandan istifasını geri almasını istediler.

Kongrenin en tatlı ve dramatik konuşmasını İstanbul delegesi Suha Boltan yaptı. Önce bir süre Alicanın yüzüne bakan Boltan, onun düşünceli halini görünce,

"—Ne olur, kaşlarınızı çatmayın!" diye söze başladı ve fareli köyün kavalcısı masalım anlattıktan sonra şunları söyledi :

"—Genel Başkanımız, fareli köyün kavalcısı gibi bizi peşine taktı. Şimdi bizi denizde boğulmaya götürüyor. Sen nereye gidiyorsun Genel Başkanım, bizi nereye götürüyorsun?"

İstanbul delegesinin bu fıraklı konuşması burada da bitmedi ve delege, gözyaşları arasında, "şimdi evine dönemiyeceğini, kızının kendisini eve almıyacağını" söyledi.

YTP'nin kader kongresi başından sonuna kadar bu hava içinde geçti ve Alican, bütün ısrarlara rağmen, istifasını geri almadı.

Seçimlerde en çok oyu derleyen Yusuf Azizoğlu da genel başkanlığı gerçekten kabul etmezse, meydan İrfan Aksuya kalacaktır. Fakat ne olursa olsun, YTP'nin siyasi hayatı sona ermiş ve fareler -delegeler- "başımızın çaresine bakalım" havası içinde memleketlerine dönmüşlerdir.

III

Bir hükümet lâzım mı, değil mi? — "Memleket ve dünya çapında şöhrete sahip personel" — Batı dünyası Türkiyede bir Nasır arıyor ve Türkeş bu role sahip çıkıyor — Gürsel ile İnönü Hanedanları — Bölükbaşı, kendisini kimse umursamayınca kederlere garkoluyor ve askeri İhtilâli o hüviyetiyle devam ettirme cereyanı başlıyor.

İhtilâlciler, 27 Mayısın ertesi günü ne yapacaklarını öylesine bilmiyorlardı ki, bir hükümet kurulacak mıydı, kurulmayacak mıydı, o konuda dahi bir fikirleri yoktu. Hattâ, buna kim karar verecekti, o bile meçhuldü. Zira, Milli Birlik Komitesi diye imzalar atıp tebliğler çıkaran ve üyelerinin ne sayısı, hattâ' ne de kimlikleri belli grup önce Sıkı Yönetim karargâhında, sonra Genel Kurmayda toplandığında âdeta kapıyı açıp giren subay masaya oturuyor ve kararlara karışıyordu. Gerçi ortada gerçek ihtilâlcilerden bir çekirdek vardı ama, bunlar da henüz kendilerini toplayamamışlardı. Bir hükümetin ancak 28 Mayıs akşamı, o da bir tuhaflıkla ilân edilebilmesinin sebebi budur.

İhtilâlci subaylar önce, bir hükümete lüzum olup olmadığını tartışmışlar. Bir kısmı "hükümetsiz olmaz" demiş, diğerleri "pek âlâ olur" fikrini savunmuşlar. Hükümet istemeyenler derlermiş ki: "Komite' olarak biz yok muyuz? Bakanlıkların da müsteşarları var. Politikayı biz çizeriz, emirleri biz veririz, müsteşarlar da bunları yürütürler". Hükümet isteyenler ise, bilhassa dış münasebetler üzerinde dururlarmış. Nihayet, bir gün önce kurulmuş bulunan İlim Adamları Komisyonunun görüşleri de kaale alınarak bir hükümet teşkili kararlaştırılmış.

Bunu, Hükümetin kimlerden teşkil edilmesi gerektiği meselesi takip etmiş. Bazı ihtilâlciler sivillerden müteşekkil bir kabine üzerinde ısrar etmişler. Buna mukabil ötekiler, Bakanları kendi aralarından seçme fikrini ortaya atmışlar. Tabii bu, ihtilâlcilere daha mülayim gelmiş. Kendilerinden menkûl ihtisaslarına göre Bakanlıkları paylaşmışlar bile.. Bu sırada Madanoğlu sert bir çıkış yapmış, "Ne oluyoruz yahu, biz ihtilâli bunun için mi yaptık? Hani jktidan devredip gidecektik.. Ben yokum bu işte!" demiş. Bunun üzerine Bakanlık meraklıları yelkenleri indirmişler, sadece üç Önemli Bakanlığın askerlerde kalmasını kabul etmişler.

Arkadan sıra, Bakanlıkların kimliklerine gelmiş. Subaylar başlamışlar, ortaya tanıdıklarının isimlerini atmaya. Hava tekrar dalgalanmış. Bunun üzerine, isimlerin bir gün sonra tesbit edilmesi, her üyenin kendi bakımından araştırmalar yapması kararlaştırılmış. Subaylar dağılmışlar.

Ertesi gün yeniden toplandıklarında, bulunan Bakan adayları müzakere konusu olmuş. Temel fikir şu: ihtilâl hiç kimse hesabına, hiç kimseye karşı yapılmadı ya? O halde Bakanlar bir parti mensubu olmayacaklar, tarafsızlar arasından seçilecekler. İsimler teker teker görüşülmüş, nihayet bir liste hazırlanmış. Listeyi teşkil eden kimselerden şöyle bir muvafakat alınmış -o da, telefonla- ve bir tebliğ radyoya verilmiş.

Bu tebliği o akşam ben, bizim evin kütüphanesindeki radyodan dinledim ve doğrusu istenilirse gülmekten kendimi alamadım. Hele tebliğde bir cümle vardı ki son derece tipikti. Şöyle deniliyordu: "Bu hükümetin teşkilinde dikkat nazarına alman fikr-i müdir, memleket ve dünya çapında şöhret yapmış, fakat herhangi bir siyasi partiye mensup olmayan personelden ibaret olmasıdır." Bu "personel"in "memleket ve dünya çapındaki şöhret'inin derecesine ben bir gün sonra şahit olacaktım.

Ertesi gün akşamüstü, Başbakanlıkta, Gürselin Özel kalem müdürlüğü odasında, içerde Gürselle görüşmekte olan İsmet Paşayı bekliyordum. Oda subaylarla doluydu. Özel Kalem Müdürünün masasında Yüzbaşı İrfan Solmazer oturuyordu. Daha sonra o makama getirilen Rıfat Baykal ortalardaydı. 'Subaylar bana karşı gayet naziktiler. Çay ikram ettiler. Neşeli neşeli konuşuyorduk. Bu sırada içeri bir sivil girdi. Önce kimse umursamadı, sonra biz subay "Siz ne istiyorsunuz?" diye sordu. Gelen kahverengi elbise giymiş, irice burunlu, gür kaşlı, esmer, orta boylu bir zattı. Çekingen bir hali vardı. Nitekim subayın sorusuna cevaben sıkılgan bir sesle "Ben Daniş Koperim, efendim" dedi. isim hiç kimse için fazla mâna ifade etmemişti ki sadece "Ya, evet! Arzunuz nedir?" mukabelesini çekti. Orta boylu, çekingen adam izahat vermek lüzumunu hissetti. Bir akşam evvel radyoda ilân edilen Hükümette Bayındırlık Bakanlığı ona verilmişti. Başbakanıyla temas sağlamak istiyordu. İlk soruyu sormuş olan subay yeni Bakana şöyle bir yer gösterdi, Bakan bir iskem-

lenin ucuna ilişti, subaylar onu hemen unuttular bile, biz konuşmamıza devam ettik.

Ama "memleket ve dünya çapındaki şöhretler arasında rekortmen, Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığına getirilen zattı. Gürsel Kabinenin açıklandığı akşam bir basın toplantısı yapmış. Gazeteciler kendi Bakanlarını merak ettiklerinden oraya kimin getirildiğini sormuşlar. Gürsel ismi hatırlayamamış, fakat teminat vermiş:

"— Çok iyi bir arkadaştır" demiş.

Bakan, Zühtü Tarhan diye biriydi. Arkadaşları kendisine "Melek,Zühtü" derlermiş. Gerçekten, melek gibi bir adamdı. Bir kaç gün sonra beni yemeğe davet etti, yemekte gazetelerden ve basından konuştuk. Bana Ali Naci Karacanın nerede olduğunu sordu. -Öleli yıllar olmuştu-. Ulustan "Falih Rıfkının Ulusu" diye bahsetti. -Yıllardır Dünyada yazıyordu-. "Melek Zühtü" Bakanlığı hiç sevmedi ve ilk fırsatta ayrılıp, sanırım İstanbulda bir noterlik aldı. Zaten avukattı.

Bir de, Adalet Bakanlığına getirilen Abdullah Gözübüyük vardı. Zühtü Tarhanı ve Âmil Ârtüsü ihtilâlcilere o tavsiye etmiş. Kendisini kimin tavsiye ettiğini sordum. Güldüler. Gözü büyük yemeklerini Orduevinde yermiş, orada subaylarla ahbaplıklar kurmuş, Adalet Bakanlığı onun nettcesiymiş. Bilmem doğru, bilmem şaka. Her halde, Prof. Kübalı onun ismini gö rünce şiddetle itiraz etmiş, fakat dinlememişler

"Memleket ve dünya çapındaki personel"in bir kısmı buydu. Komite bunların yanına, isimleri bilinen Selim Sarperleri, Şefik İnanları, Ek rem Alicanları eklemişti. Ben Hükümetin radyodan ilk ilânında Sarperin adını işitmedim. İkinci ilânda da yoktu. Dışişleri Bakanı olarak Amiral Fahri Korutürkün adı söyleniyordu. Fakat liste üçüncü defa okunduğunda Amiralin yerini Selim Sarper almıştı.

ihtilâlciler Sarpere, daha baştan Dışişleri Bakanlığını teklif etmişler. O sırada Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri olan Sarper düşünmüş: Hareket yeni, nasıl gelişeceği meçhul, henüz bir macera.. Özür dilemiş. Fakat ihtilâl süratle oturunca, Hükümet listesinin ikinci ilânında ihtilâlcilere gitmiş, Dışişleri Bakanlığını kabul ettiğini bildirmiş. ihtilâlciler, Dışişleri Ba-

Bir insanın, eğer üzerinde bir de sıfat taşıyorsa, sadece resim çekilirken merhametli davranması bir takım spekülasyonların doğmasına yetebilir. Onun için, İkinci Adam olmak isteyen çok kimse fotoğraflarda daima Birinci Adamın burnu dibinde görünmeye gayret eder. Bu tipin bir misali, uc zaman ufukta fotoğrafçı görse bütün manialan aşıp İsmet Paşanın yanına atlayan Kasım Gülektir. Bir başkası ise, 27 Mayıs günlerinde Alpaslan Türkesti.

kanı olarak Sarperi çok istediklerinden bir formül aramışlar. Bulmuşlar da: Radyoda Hükümet listesinin üçüncü okunuşunda, sanki hiç bir şey olmamış gibi Dışişleri Bakam diye Belim Sarperin adını söylettiler.

Maliye Bakanı Ekrem Alicanın hikâyesi de bir ömürdür. Alican ihtilâlden evvel ortalık kızışınca politikadan tamamile çekilmişti ve bir apartman yaptırtmakla meşguldü. Günlerini inşaata nezaret etmekle geçirmekteydi. Eşi, kendisiyle yapılan bir röportajda anlatmıştır: ihtilâl sabahı, hareketi duyunca "Tamam! Hanım, Menderes böyle bir oyun tertipledi. Şimdi, başlattığı isyanı bastıracak. Ondan sonra diktatörlüğünü ilân edecek. Gelsin sehpalar, gelsin idamlar.." demiş. Eşi, hadisenin bu olmadığını kıymetli politikacımıza anlatıncaya kadar akla karayı seçmiş. Nihayet öğle vakti, Sayarla diğer D.P. kodamanlarının tevkiflerinden sonra Menderesin de emniyet altına alındığı bildirildiğindedir ki Alican kazın ayağının düşündüğü gibi olmadığını görmüş ve kazanan ihtilâlcilerden Bakanlık teklifi alınca müsbet cevap vermiş.

Hükümetin kurulması, tabii, en ziyade batılı gazetecilerin kafasında bir de askeri Milli Birlik Komitesine lüzum bulunup bulunmadığı sorusunu doğurdu. İsmet Paşanın bizim evde tertiplediği ilk basın toplantısında bir anglosakson gazetecisinin böyle bir soru yönelttiğini hatırlıyorum. İsmet Paşa buna cevaben, bir askeri ihtilâlin ertesi günü, hareketin temel uzvu olan komitenin kalkmasının düşünülemeyeceğini Söyledi. Gerçekten de Millî Birlik Komitesi, 1961 yazına kadar hep, gerçek kudreti temsil etti, Hükümet onun emrinde kaldı.

Buna rağmen, herkeste bir heyecan, bir şeyler yapmak" aşkının bulunduğu o ilk günler Komiteyle Hükümetin münasebetleri gayet iyi gitti. Hükümet bir kaç gün sonra Gürselin başkanlığında toplandı. Gürsel Devlet Başkanlığını, Başbakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı vekilliğini, M.B.K. Başkanlığını ve Başkomutanlığı kendi üzerine almıştı. Böylece, kâğıt üzerinde tek kudret kaynağı oluyordu. Fakat bu, fiiliyatta hiç bir zaman böyle olmadı. Hükümet iyi bir program yaptı. Bakanlar kolları hemen sıvadılar. Reform lâfları ortalığı doldurdu. Bir ihtilâlin yapılmış bulunmasına rağmen idare mekanizmasına karışıklık değil, ciddiyet ve düzen geldi. Ancak, uzun vadeli çalışmaların imkânsızlığı kısa zamanda bu güzel havayı ortadan kaldıracak, Komitenin kendi içindeki çekişmeleri hem hükümet faaliyetine, hem memleket ortamına tesir edecektir.

Türkiyedeki ihtilâlin, hemen ertesi günü, Batı, hareketin "Kuvvetli Adam"ını aradı, Ankarada, zaten, İhtilâl günü dünya kadar yabancı gazeteci vardı. 28 Nisandan itibaren başlayan hadiseler, daha sonra, NATO Dışişleri Bakanlarının İstanbuldaki toplantısı dış basının temsilcilerini Türkiyeye çekmişti. Bunlar devrin iktidar çevreleriyle olduğu kadar biz, muhalefet çevreleriyle de temas ediyorlardı ve bizimle daha bir arkadaştılar. Akşamları bazılarıyla buluşuyor, bir kaç kadeh arasında memleketin hali ve istikbali konusunu konuşuyorduk. Bunlardan bir fransız gazetecinin, 26 Mayıs günü bana "Ankara gayet sakin" dediğinde "13 Temmuzda Bağdat da sakindi" cevabını verdiğimden 27 Mayıs sabahı bizim eve nasıl koştuğunu, "Siz ihtilâli biliyordunuz, bana çıtlattınız, fakat ben anlamadım" diye beni güldürdüğünü anlatmıştım. (*). Bu gazetecilerin, 27 Mayıstan itibaren akıllarına takılan soru ise şu oldu:

"— Nasır kimdir?"

Türkiyedeki hareketi Mısır ihtilâline benzetiyorlardı. Bizdeki Necibi bulmuşlardı. Şimdi, bir Nasırın peşindeydiler. Gerçi hadisenin, böyle bir benzetmeyi makul gösterecek tarafları yok değildi. Hareketi genç subaylar, bilhassa albaylar hazırlamışlar, hattâ gerçekleştirmişlerdi. Gürsel, Ordu üzerinde bir otorite sağlanabilsin- diye sonradan başa oturtulmuştu. Fakat, albaylar arasında Nasır kimdi? Yabancı gazetecilerin muhayyeleleri -belki de "sezişleri" demek daha doğrudur- bunu da bulup çıkartmakta gecikmedi: Albay Alpaslan Türkeş.

Dış basında, 27 Mayısı hemen takip eden günlerde, daha ihtilâlcilerin adları Türkiyede dahi bilinmezken Albay Türkeşin "ihtilâlin Kuvvetli Adamı" diye takdim edilivermesi basit bir tesadüfün neticesi değildir. Elbette ki Türkiyeye hep şark diye bakan bu yabancı gözler, ihtilâlde bir de egzotik taraf bulmanın suni gayreti içindeydiler. Bu gayret, bazı tertiplerle tâ, 22 Şubat hareketine kadar sürecek, ancak ondan sonra Batının akıllı gazetecileri Türkiyede "askeri ihtilâller" devrinin kapandığım, artık olsa olsa başarısız "askeri sergüzeştler"in olabileceğini anlayacaklardır. Fakat Albay Türkeşin, bu egzotizm meraklısı gözlere kendisini aradıkları Nasır adayı, olarak takdim ettiği de bir gerçektir. Bunu bana yabancı bir çok gazeteci, Gürselin kendileriyle görüştüğü ilk basın toplantısını takiben söylemişlerdir. Türkeş de oradaymış. Toplantıda gayet iyi bir ingilizceyle konuşmuş. Gürselin anlamadığı sorulara akıllı cevaplar vermiş. Gazetecilere, asıl kendisinin

(*) İsmet Paşayla 10 Yıl, Cilt II — Akis Yayınları

Zühtü Tarhanın fotoğrafını bulmak, M.B.K.'-nin ilk Kabinesi ilân edildiğinde gazetecileri en fazla uğraştıran görev oldu. Türkiyede hiç kimse "dünya ve memleket çapındaki şöhretlerden müteşekkil personel'in bu mensubunu bilmiyor, tanımıyordu. Sonradan lâkabının "Melek Zühtü" olduğu anlaşıldı ve makamına gelince resimleri çekilebildi.

önemli adam olduğunu hissettirmiş. Hareketleri öyleymiş ki Gürsel bundan istiskal mânası çıkarmamış ama, gazeteciler Türkeşin Başkomutanı küçümsediği ve parmaklarının ucunda oynattığı inancına varmışlar. Türkeş hep, bir iyi aktör olarak kalacaktır.

ihtilâlden hemen sonra Gürsel Devlet Başkanıdır, Başbakandır, şudur, budur. Bunların hepsini birden şahsen yürütmesine imkân yoktur. Böyle bir ortamda "Başbakanlık Müsteşarlığı"nın önemini kavrayan tek Komiteci Türkeş olmuştur. Bir Başbakan olmazsa, Bakanlar da, nihayet Komitenin emri altında ikinci sınıf kimseler sayılırsa Başbakanlık Müsteşarı makamına yerleşecek bir Komite üyesi, bu iki sıfatın verdiği kudretle az zamanda Başbakanlığı fiilen eline geçirebilir. Türkeşin bu hesabının yanlış çıktığım hiç kimse iddia edemez.

Türkeş, arzuladığı makama nasıl oturmuştur? Bunun hakkında bir bilgi vardır.

Gürsel, üzerine aldığı görevlerin ağırlığını görüyor ve kendisine yardım edilmesini istiyor. Komite bu talebi haklı buluyor, yardımcılarını bizzat seçmek hakkını Gürsele bırakıyor. Gürsel ihtilâlcilere bakıyor: Tanıdığı sadece üç subay var. Bunların biri Türkeştir. Ötekiler Osman Köksal ve Suphi Karaman. Bunları, yardımcıları olarak seçiyor. Fakat Köksal aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ve Muhafız Alayı Komutanıdır. Suphi Karamana ise, Erkân Şubesindeki tecrübesi gözönünde tutularak Orduda yapılacak yeni tâyinlerin planlanması görevi verilmiştir. Bu suretle Gürsele, bütün çalışmalarını yaptığı Başbakanlıkta yardımcı olabilmek imkânı bir, Türkeşe kalıyor.

ihtilâlin tarihi, 27 Mayıs. Dört gün sonra, aybaşı geliyor. Memurların maaşını vermek lâzım. İlgililer Albaya çıkıyorlar ve Başbakanlık memurlarının maaşlarını alabilmeleri için itâ âmiri olarak bordroları imzalayacak birinin bulunması gerektiğini söylüyorlar. Bu, Türkeşin arayıp ta bulamadığı fırsattır. "Benim imzamı koyunuz" diyor. Yani kendi kendisini Başbakanlık Müsteşarlığına tâyin ediyor. Keyfiyet 30 Mayısta Resmî Gazetede ilân edilip kesinleşiyor. Bu, İhtilâl İdaresinin aynı zamanda ilk kararnamesidir de.. Komite üyeleri Türkeşin yeni görevim gazeteden öğreniyorlar. Ama, hiç kimsenin meseleyi önemsediği yoktur. Türkeş zaten Gürsele, yardımcı diye verilmemiş midir? Buna "Başbakanlık Müsteşarlığı" sıfatını eklemiş! Ne olacak? Dünya kadar müsteşar var. Türkeş de, varsın Başbakanlığın müsteşarı oluversin.. (*)

Halbuki kurnaz Türkeş bilmektedir ki Başbakanlık Müsteşarı, eğer kuvvetli şahsiyet sahibiyse ve Başbakanın işi çoksa Başbakanlığa fiilen hâkim olur. İkincisi, kendisinin "Gürsele yardımcılık"ı, nihayet Komitenin iki dudağı arasından çıkmış bir sözdür ve bir başka söz bunu hükümsüz kılabilir. Halbuki, Başbakanlık Müsteşarlığına şimdi kararnameyle gelmiştir ve onu oradan, kararnamesiz hiç kimse artık uzaklaştıramaz. İhtilâl İdaresinin çalışmaları tamamile Başbakanlığa intikal edince, Albay Türkeş kendi öneminin büyüdüğünü hemen farketmiştir ve bunu ustalıkla kullanmıştır. Daha sonraları kaç defa, kendisini ziyarete gittiğimde, kapısında Bakanların antişambr yaptıklarını görmüşüm dür. Türkeş, kendisince mühim saydığı yerlerde, toplantılarda da daima, hemen Gürselin arkasında, sanki 2 numaralı adammış gibi durmayı ihmal etmemiş, lisan bil-

(*) İhtilâlin İçyüzü — Abdi İpekçi, Ömer Sami Coşar

meyen Orgeneralin yabancılarla -bilhassa gazetecilerle- konuşmalarında hazır bulunmuş, onlara şahsiyetini hissettirmiştir. "Hattâ fırsat bulduğunda, Gürseli şahsen temsil dahi etmiştir.

Kudretli Albay bu oyunlarının ilkini ve en göze batanını, Hürriyet Şehitlerinin Ankaradaki cenaze töreninde başarıyla oynadı.

Hürriyet Şehitleri beş kişidir. Bunların ikisi hayatlarını, 27 Mayıs sabahı birer kaza kurşunuyla kaybetmişlerdir. Bir tanesi Harbiyeli Sökmen Gültekindir. Yere düşen bir tüfekten çıkan kurşun bu genç öğrenciye isabet etmiş ve onu öldürmüştür. İkincisi, küçük Ersan Özeydir. Aldığı emri yanlış anlayan bir nöbetçi er onu Çankayada, babasının otomobilinin içinde vurmuştur. Harekâtta bir tek Harbiyeli şehit düşmüştür: Ali İhsan Kalmaz. Diğer iki şehit, İstanbulda 28 Nisan hadiseleri sırasında polis kurşunuyla öldürülen Turan Emeksiz ve bir tankın altında kalan Nedim Özpolattır. Hürriyet Şehitlerinden İstanbulda olanlar 9 Haziranda törenle Ankaraya uğurlandılar, şehitlerin hepsi 10 Haziranda -bir Cuma günüydü- Anıt Kabirde toprağa verildiler.

İhtilâl İdaresi 10 Hazirandaki cenaze töreni için muhteşem bir program hazırladı ve bunu ilân etti. İsmet Paşa, törende nasıl bir yer işgal edeceğinin kendisine bildirilmesini bekliyordu. Fakat, tıpkı Gürsele yapmak istediği bayram ziyareti konusunda olduğu gibi resmi makamlardan hiç bir ses, seda çıkmadı. Tabii İsmet Paşa, herhangi bir vatandaş gibi gider, cenazeye katılabilirdi. Ama aslında, protokolde İsmet Paşanın bir yerinin olması gerekiyordu. İsmet Paşa bu hususu sormamı söyledi.

"— Bakalım, ne diyecekler. Ona göre bir karar veririz.." dedi.

Bunu kime sorabileceğimizi düşündük. Bayram ziyareti için müracaat Gürselin kalemine yapılmış ve oradan bir ses çıkmamış bulunduğundan İsmet Paşa orasının tekrar aranmasını istemedi. Geriye, işini bilinen kudret sahibi olarak bir, Albay Türkeş kalıyordu. Milli Birlik Komitesi henüz ilân edilmemiş olduğu için Türkeşin sıfatı sadece Başbakanlık Müsteşarı idi ama, Komitenin nüfuzlu üyelerinden birinin o bulunduğu herkes tarafından biliniyordu. Yabancı basında ise ona resmen "Türk İhtilâlinin Nasırı" adı verilmeye başlanmıştı.

Bir akşamüstü Kudretli Albayı, Başbakanlıktan telefonla aradım. Orada bulunmadığını, Devlet ' Başkanıyla beraber çıkmış olduğunu söylediler. Gürsel o sırada, Dışişleri Bakanlığı ikametgâhında, yani Hariciye -Köşkünde oturuyordu. Hariciye Köşkünün numarasını çevirdim. Gürsel ve Türkeş henüz gelmemişlerdi. Biraz sonra geleceklerdi. Kudretli Albayı ancak üçüncü denemede yakalayabildim. Telefonu Köşkün üst katına bağladılar, adımı sordular, kendisine haber verdiler.

Türkeş gayet nazik konuştu. Hatırımı sordu, beni ismen tanıdığını bildirdi, şahsen de görüşmeyi arzuladığını söyledi. Ben de, bir gün kendisine gelmek istediğimden bahsettim. Konuşmanın teşrifat kısmı bittikten sonra meselenin esasına geçtim.

"— Albayım, dedim, biliyorsunuz 10 Haziranda Hürriyet Şehitlerimizin cenazeleri kalkacak ve bir tören yapılacak. İsmet Paşaya bu törendeki yeri henüz bildirilmedi. Açıklanan programda da bu hususta bir ışık yok. Acaba Paşa cenazeye nasıl katılacak ? Hükümet ne düşünüyor? Paşa, sizi onun için rahatsız etmemi istedi."

Türkeş bir küçük duraklama anı geçirdi. Bana öyle geldi ki ne söyleyeceğini biliyordu, fakat bunu nasıl söyleyeceğini düşünüyordu.

"— Metin bey, dedi, tören Cebeciden başlayacak ve Anıt Kabire kadar devam edecek. Paşamız çok yorulacaklardır. Yürüyüş yavaş olacak ve belki saatlerce sürecektir. Sonra, halk henüz heyecanlı. Bir cenaze törenine yakışmayacak kadar coşkun tezahürat olabilir. Nitekim bu sebeplerle, Gürsel Paşamız da törene katılmayacak.."

Sonra, sanki yeni hatırlamış gibi ilâve etti:

"— Gürsel Paşamızı cenazede oğlu temsil edecek. Siz, Paşamızın en yakınısınız. Acaba kendisini de siz temsil etmez misiniz?"

Doğrusu ya, bu kadarını beklemiyordum.

"— Aman Albayım, hanedan mı bunlar? Bir defa ben Paşanın damadıyım. Paşanın iki tane oğlu var. Ama, asıl, Paşa temsil ettirilecekse her halde o iş ailesinin bir ferdine, değil, partisinin bir yetkilisine düşer.." dedim.

Albay güldü:

"— Tabii, partiler de cenazede temsil edileceklerdir. Ama Gürsel Paşamızın yerine oğlunun, sayın İnönünün yerine de sizin bu törende bulunmanız Gürsel ve İnönü ailelerinin temsil edilmesi olur. Resmî bakımdan Devlet ve Hükümet Başkanını ben temsil edeceğim. Gürsel Paşamızın konuşmasını Anıt Kabirde ben okuyacağım.. Kendileri de bu şekli tasvip ettiler. Dedim ya, Hükümet olarak tören dolayısıyla bir büyük tezahürat yapılmasını istemiyo-

ruz. Onun için, biz de Paşamızdan bunu rica edecektik. Siz telefon ettiniz, daha iyi oldu.."

Bu sözler, İsmet Paşa törene katılmaya kalkışırsa Hükümete rağmen katılacağını gösteriyordu. Türkeşe bunları Paşaya nakledeceğimi, tabii kararın ona ait bulunduğunu söyledim. "Ama her halde, İsmet Paşayı benim temsil edeceğimi hatırınızdan çıkarınız, Albayım" dedim.

Türkeş tekrar gülümsedi ve "Bunu sizden bekliyordum, Metin bey" dedi. Dost bir sesle devam etti:

"— Sizi daima okurum. Gerektiğinde İsmet Paşayı da tenkit ediyorsunuz ve istiklâlinizi elinizde tutuyorsunuz. Her halde, teklifimi kabul etmemenizdeki sebep de budur.."

Ben de güldüm:

"— Yok, asıl, böyle bir tertip, dediğim gibi pek hanedan işi oluyor da.."

ihtilâlin Kudretli Albayıyla en kısa zamanda görüşmeyi kararlaştırarak konuşmamızı bitirdik.

Tabii, İsmet Paşanın yorulacağının düşünülmüş olması alınan tertibin sebebi değildi. Albay Türkeş, kendisinin ihtilâlin Veliahtı olduğu inancını yurt içinde de gösterişli bir tarzda perçinleştirmenin peşindeydi. Gürsele ait nutkun kendisi tarafından okunması ve bunun radyoyla bütün Türkiyeye duyurulması -hem de, Türkeş adı söylenerek- kıymeti eşsiz bir kazanç olacaktı.

Albayın, Gürseli törene katılmamaya nasıl ikna ettiğinin hikâyesini sonradan öğrenmişimdir. Tören programını Türkeş ile o sırada içişleri Bakanlığına getirilmiş olan Muharrem İhsan Kızıloğlu yapmışlar. Türkeş Gürsele demiş ki:

"— Paşam, siz törene katılırsanız halk mutlaka İnönüyü sizden fazla alkışlayacak, ona daha çok tezahürat yapacaktır. Ne olsa onun şöhreti halk kütlelerinde sizinkini geç-

Burası, Başbakanlıktaki Müsteşarlık odasıdır. Oraya Alpaslan Türkeş ihtilâlin hemen akabinde göz dikti ve Bir kolayını bulup yerleşti. Başbakanlık Müsteşarlığında Menderesin Müsteşarı Ahmet Salih Korur bile bazı Bakanlardan "forslu" idi. Türkeş, üniformasıyla ve M.B.K. Üyesi sıfatıyla oraya oturunca derhal İhtilâlin Kudretli Albayı oldu.

İhtilâl sonrasının bütün karışıklıkları, Hükümet tertibinde görülen gülünç acemilikler hareketin 27 Mayıs için hazırlanmamış bulunmasının neticesidir. İhtilâlciler Menderes İdaresinin, meşruiyetini seçimlerde kaybedeceğini hesaplıyorlardı. Halbuki Kızılay ile Sıhhiye arasında, daha erken kaybetti. İşte, Menderes Kızılayda, nümayişçiler içinde.

mektedir. Böyle bir hal hem sizin prestijinizi gölgeler, hem de ihtilâli zedeler ve hareketin inönü leh ve hesabına yapıldığı söylentilerini kuvvetlendirir. Halbuki eğer siz törene katılmazsanız biz İnönünün de katılmamasını sağlayabiliriz. Bizi dinlemeyip katılsa bile bir mukayese imkânı yaratılmaz.."

Bu fikri Kızıloğlu da desteklemiş ve Gürsel bu tarz bir alkış yarışından hoşlanmadığı için Türkeşin teklifini kabul etmiş. Yoksa, Gürselin ve İnönünün törene iştirak ettirilmemeleri hiç bir zaman bir Komite Kararı Olmamıştır.

İsmet Paşaya Türkeşle konuştuklarımızı naklettim. Biraz düşündü, sonra, cenazeye gitmemek kararını verdi. Çelenk gönderecekti. Arkadan başka bir fikir hatırına geldi. Cenaze töreninin tamamlanmasını takiben Anıt Kabire çıkabilir ve şehitlerin mezarlarını ziyaret edebilirdi. Öyle yaptı.

Burada, bir komik hadiseyi de söyleyeyim. Osman Bölükbaşı, İhtilâlin başından itibaren kendisine "gerekli önem"in verilmemesinden son derece şikâyetçiydi. İhtilâl günü radyoyu dinlemiş dinlemiş, bakmış Bayardan haber var, Menderesten haber var, İsmet Paşadan da haber var -tebliğlerden biri İnönünün sıhhatte bulunduğunu bildiriyordu-, fakat Bölükbaşını anan yok. Evvelâ telefonlar ettirtmiş, "Ya, Bölükbaşı nasıl?" diye sordurtmuş, fakat ona da aldıran olmayınca küsmüş. Mamafih küskünlüğü, bir defaya mahsus olmak üzere İsmet Paşaya karşı değildi. İhtilâlin hemen akabinde Ayten Sokağa, İsmet Paşayı ziyarete geldi. Tabii İhtilâli kendi mücadelesinin sonucu sayıyordu. Bunda, eh, biraz hisseyi de İsmet Paşaya vermek büyüklüğünü gösteriyordu.İsmet Paşa bir kaç gün sonra, 3 Haziranda, Turhan Feyzioğluyla birlikte Bölükbaşının ziyaretini evinde iade etti. Bu, tabii çok makbule geçti.

Bölükbaşı, cenaze töreni konusunda da İsmet Paşayla temas etti. İsmet Paşa nasıl hareket edecekse, o da öyle davranacaktı. Bölükbaşıya İsmet Paşanın düşüncesini söyledik. Beğendi ve aynı şeyi yaptı. Cenaze törenini takiben şehitlerin mezarını, İsmet Paşadan ayrı bir saatte ziyaret etti. Madem ki "Büyük liderlerin halk tarafından alkışlanmasından çekimliyordu, Bölükbaşı elbette ki buna fırsat yererek

İhtilâli müşkil mevkide bırakmayacaktı.

Burada benim söylemek istediğim husus, askeri ihtilâli o karakteriyle sürdürmek isteyenlerle bunu demokratik bir sivil rejime çevirmek idealini taşıyanlar arasındaki mücadelenin, su altında, daha Mayıs ayı bitmeden başlamış bulunduğudur. İlk cereyanın başında Alpaslan Türkeş vardı ve birinci adımda İktidarın bir takım kudretini eline geçirmeye muvaffak olmuştu. Talihsizlik belki de karşısında İsmet Paşayı bulmasıdır. İsmet Paşanın mücadelesi, bilhassa ilk devrede "derinden ve sessiz" diye nitelenecek bir mahiyet taşıdı. En çok dikkat ettiği nokta, İhtilâl İdaresiyle açıktan çatışmamaktı. Çatışmadı da.. Mayısın son ve Haziranın ilk günleri geçip giderken Ayten Sokaktaki ev sadece yabancı gazetecilerin değil, yabancı devlet temsilcilerinin, bazısı o zamana kadar Zorlunun korkusundan İsmet Paşayı tanıyamamış dahi olan Büyük Elçilerin ziyaret yeri halindeydi. Bunların hepsinin öğrenmek istedikleri, ihtilâlin nereye gideceği ve İsmet Paşanın nasıl bir rol oynayacağıydı. Gazetecilerin yanında televizyoncular da lâmbaları, makineleriyle eve doluyorlar, İsmet Paşanın yalnız, eşiyle, torunlarıyla, arkadaşlarıyla, yürürken, çalışırken, okurken filmlerini alıyorlar, kendisine çeşitli sualler soruyorlardı. Bunlar, bizim kızlar için artık günün eğlencesiydi. Kısa zamanda birer artist gibi rol yapmasını öğrendiler.

İhtilâlin ilk günlerinde Osman Bölükbaşı neşeli, çalımlı ve muzaffer edalıydı. Tabii İhtilâli, en ziyade kendi mücadelesinin sonucu sayıyordu ve hep "Ben demedim mi?" diyordu. Bölükbaşıyı üzen tek mesele, radyodan türk milletine kendi sıhhati hakkında haber verilmemesi oldu. Yukardaki resimde İsmet Pasa, Yarbay Yakal ve Feyzioğlu Bölükbaşıyı evinde ziyaretten çıkıyorlar.

Fakat gazetecilerle teker teker başa çıkmaya imkân kalmamıştı. Bir basın toplantısı tertiplemek gerekiyordu. Bunu, 1 Haziran için, bizim evin geniş olan kütüphanesinde hazırladık. Ancak İsmet Paşa, bunun Başbakana duyurulmasını istedi. Gürsel ile Partiden temasa geçildi. Başbakanlık bir itiraz sesi yükseltmedi. Yabancı gazeteciler galiba ilk veya ikinci sual olarak "Bu basın toplantısı için izin alınmış mıdır?" diye sordular. İsmet Paşa, toplantıdan Başbakanın haberdar bulunduğunu söyledi. Bir başka gazeteci ısrar etti: Siyasi faaliyet ve parti toplantıları yasaklandığına göre İsmet Paşanın basın toplantısına nasıl müsaade edilmişti? İsmet Paşa nükteli bir cevapla işi geçiştirdi: "Yasak edilen siyasi faaliyetler ve parti toplantılarıdır. Bizimkine konferans denir. Konferanslar yasaklanmamıştır!"

Tabii gazeteciler, ihtilâlin dişinin İsmet Paşayı kesmediğini anlamışlardı. Zira bu kurt yabancılar daha o günler, askeri ihtilâli o hüviyetiyle sürdürmek isteyen cereyanın mevcudiyetini farketmişlerdi. Bir tanesi İsmet Paşaya, önümüzdeki seçimlere D.P.'nin iştirakini tasvip edip etmediği sorusunu yöneltti. İsmet Paşa, tasvip ettiğini açıkça söyledi. Halbuki bu sırada Türkeş, D.P.'yi kapattırıp Demokrat kütlenin başına kendisinin geçmesi plânını kafasında çoktan hazırlamıştı ve bu istikametteki ilk adımları atıyordu.

Fakat oraya gelmeden önce D.P.'nin ne halde bulunduğunu, Menderesin Kütahyada yakalanışının gerçek hikâyesini, yakalanan çok D.P.'linin davranışlarını ve tevkiflerin hangi esaslar -yahut esassızlıklar üzerine yapıldığını anlatmalıyım.

Gelecek Yazı

Yakalanınca, "Ben C.H.P.'nin bizim Gruptaki casusuydum!" diyen D.P. Milletvekili kimdi?

METİN TOKER'in 3 kitabı

Türkiyede üç kitap, yayınlandıkları an satış rekoru kırarak Best Seller oldular.

1 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL - CİLT I**
(1954-1957 DEVRESİ)

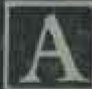
2 **RUS GELDİ AŞKA-RUSUN AŞKI BAŞKA**
(Hiç bir eser Sovyetler Birliği denen alemi bu kadar güzel ve tarafsız anlatmamıştır.)

3 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL - CİLT II**
(1957-1960 DEVRESİ)

bu kitapları siz okudunuz mu?

AKİS YAYINLARI

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Petrol

Yuvarlak sözler

Geçtiğimiz hafta Cumartesi günü, Dışişleri Bakanlığının üst kat koridorlarından birisinin sonlarına düşen büyük salonda, Demirelin dördüncü basın toplantısı vardı. Saat 10.03'de salona giren Demirci, hemen her konuda durmadan koıuştu. Sözlerinin kaçamaklarla dolu olması, kestirme cevaplar vermeyi tercih etmesi ve soru ile ilgisi olmayan cevapları dahi sorulanlara cevap saydığım söyleyerek kesip atması, bu ciddî toplantıların hafife alınmasına haklı bir zemin hazırlamış oldu.

Demirel, yurt ekonomisiyle ilgili konularda, vatandaşın hergün temas halinde olduğu ve günlük hayalında ta iliklerinde duyduğu güçlükleri görmezlikten gelen bir önemsenezlikle, her yeri güllük gülistanlık görme ve gösterme çabasındaydı. Mühendis Başbakan, rakamlar tekrarlayıp durdu. Kalkınma hızı gibi, -1966 yılı tarım ürünleri rekolesi gibi birçok konuda, yani Kesin bir rakam söylemenin basın toplan--ısının yapıldığı günlerde mümkün olmadığı konularda dahi, kesin kalanına hızları, şaşmaz rekolte racandan veren Demi relin hali cidden görülmeğe değerdi.

Birçok konuya gelişigüzel cevaplar yetiştiren Demirel, kendisine yöleltilen, Batman - İskenderun boru hattı ile ilgili soru karşısında topantı boyunca görülmemiş bir cidtiyet ve endişeyle yerinden doğruldu ve toplantı boyunca sorulanlara n uzun cevabı bu vesile ile verdi. Demirelin, her kelimenin üzerinde tane tane durduğu, yanlış anlaşılacak bir tek söz bile söylemekten dikkatle kaçınarak cevap vermeğe gayret ettiği gözden kaçmıyordu.

TPAO'nun yeni Genel Müdürünün, Batman - İskenderun boru hattının özel sektöre devredileceğinden söz açması üzerine, TPAO'nun büyük bir hissesine sahip Ordu Yardımlaşma Kurumunun böyle bir açıklama karşısındaki tulumu da bilinen (Bk. AKİS, Sayı: 643 - "Petrol") bu önemli konu. bütün dikkatlerin çekilmesine yetti. Ordu Yardımlaşma Kurumunun TPAO'ya gönderdiği mektubun, istenilen meblâğı vermeye hazır olduğunu bildirmesi ve bu mektubun arkasında Ordunun çok yüksek kademelerinde yer almış kimselerin siluetinin sezinlenmesi, konuya ayrı bir önem kazandırdı.

Her konuda olduğu gibi, bu konuda da açık ve kesin konuşmaktan kaçınan Demirel, uzun bir nutuk niteliğindeki cevabında, boru hattı tesislerinin özel sektöre devredilemeyeceğini açıkça söyleyemedi. Çok genel ve yuvarlak lâflar arasına gizlediği asıl niyetini, özel sektöre âdeta göz kırparcasına, yine de yer yer açığa vurdu.

Ufuktaki tehlike

Demirel şöyle dedi:

"— Bu, çeşitli yönleri olan geniş bir konudur. Bir kere, bir tesisin halka intikal ettirilmesi niçin yağma olsun? Tesislerin de sahibi, devletin de sahibi millet değil midir? Halk değil midir? Biz, bir tesisin kısmen veya tamamen halka intikal ettirilmesinin yağma olduğu kanısında değiliz. Batman - İskenderun boru hattının da halka intikal ettirilmesi, halkın tasarruflarını değerlendirmek, halkı yatırımlara alıştırmaktır. Biz, Türkiyede yapılmış ve yapılacak tesislerde, halkımızın iştirakiyle bu tesislere yeni bir finansman kaynağı yaratıldığı kanısındayız. Şimdi, bir defa, artık Türkiyede bir takım istisnalar ortadan kalkmalıdır. Bunlardan birisi de, Türkiyenin kaynaklarıma yabancılar eline geçmesi korkusudur. Türkiyenin kaynakları hiç bir şekilde yabancıların eline geçemez. Her şey türk milletinindir. Türkiyede yapılmış veya yapılacak tesislerin anonim şirketler suretiyle halka intikal ettirilerek, bu suretle yeniden kaynaklar bulunup, yeni fabrikalar, yeni tesisler yapmak gibi bir imkânın sağlanmasında biz bir sakınca görmüyoruz. Hangi kaynaktan istifade mümkünse, tabii ki, memleketimizin umumi ve milli menfaatleri hiç bir şekilde rencide olmadan, ,o kaynaklardan istifade etmeyi derpiş ediyoruz. Bu kaynaklar içinde ORKO da bulunabilir, başka yerler de bulunabilir. Cevabım budur."

Demirel bu sözleriyle, TPAO Genel Müdürü tarafından ortaya atılan Batman - İskenderun boru hattının özel sektöre devrinden ve özel sektör aracılığıyla yabancı sermayenin bu tesislere el Soymasından yana çıkmış olmaktadır.

Demirel, her ne kadar, konuşmasına "Türkiyenin kaynakları hiç bir şekilde yabancıların eline geçemez" gibi cümleler eklemişse de, bugüne kadar görülen uygulamalar, içine düşülen kaygıları yok etmeye yetmemektedir.

AP'nin Genel Başkanı Demirel, Ordu Yardımlaşma Kurumundan gelen öneriyi ve önerinin asıl amacını anlamamış veya ciddiye almak istemez görünmektedir. Oysa, mesele sanıldığından çok daha ciddidir. Bundan böyle, Batman - İskenderun boru hattı konusunda çetin olduğu kadar yoğun ve, belki de, tehlikeli bir çatışmanın başlayacağını beklemek yanıltıcı olmayacaktır.

Akıllı Propaganda

Dr. Reşat TİTİZ

XX. yüzyıl, siyasal propaganda ve ticari reklâmın sonsuz ufuklara doğru uzayıp gittiği bir çağ olarak hatırlanacaktır. Çok çeşitte ve kalitedeki malların piyasaya sürüldüğü, pek değişik fikirlerin ortaya atıldığı günümüzde, mallarına veya fikirlerine muhtemel müşteriler arayanların, kolaylıkla vazgeçemiyecekleri, bazı temel kurallara riayeti gerekiyor. Sürülen mallar veya ortaya atılan fikirler, piyasanın en iyileri olmasalar dahi, seçim zorunda kalan alıcıların gözünde, "daha iyisinin bulunamayacağına" dair kesin bir kanının doğması şarttır. Bunun için ilk akla gelen şey de, derhâl hatırlanan firmanın, reklâmı veya propagandan yapılan firmadan başkası olmamak gerekir.

XX. yüzyılın Batı dünyası, bu reklâm ve propaganda işinde, zaman zaman insan aklının ve sağduyusunun sınırlarım zorlayacak kadar uzaklara gitmeyi başarmıştır. Bu yoldan, nice tapon, köhne ve kötü mallar, sadece daha iyilerinin adları duyulamadığı veya bilinmediği için, muhtemel müşterilerin en çok rağbet ettiği mallar arasında imrenilecek bir yer kazanabilmişlerdir.

Ticaretteki bu gerçek, en eski çağlardanberi bilinen siyasal propaganda söz konusu olduğu zamanlarda, çok daha haklı nedenlerin ortaya çıkmasına fırsat verecektir. Çünkü, çağımızın devleşen komünikasyon araçları, televizyon, radyo, sinema ve milyonluk tirajları ile gazeteler, günümüzün insanını her sabah yeniden bir beyin yıkamasına tâbi tutmaktadır. Bunun çok kesin ve şaşmaz etkilerini ise bazan cidden Üzülerek, bazı kereler sevinerek, her gün yeni baştan görüyoruz.

Siyasal mücadelelerde de, aynen ticarette olduğu gibi, piyasaya en iyi malları veya en sağlam fikirleri sürenler muhakkak zaferle çıkmıyorlar. Tam tersine, elindekini en iyi satabilen usta tezgâhtarların malları, yine usta politikacıların ileri sürdüğü fikirler daha çok güç kazanmakta ve mallar daha iyi sürüm imkâm bulmaktadır. Ahmakça bir İdealizmin dışında, fikirlerin en iyisini söyleyerek, kesin zaferler umuduna kapılmak, XX. yüzyılın gerçekleri karşısında bir budalalık değilse bile, en azından büyükçe bir safdillik olmaktan ötede bir anlam taşıyamaz.

Son zamanlarda, özellikle AP'yi tek başına iktidara getiren geçen yılın Ekim ayı seçimlerinden bu yana, siyasal propaganda konusunda, aslında bilgisizlik, hayli eğlenceli bir tartışmayı izlemekteyiz. Herkesin bildiği gibi, Türkiye 1962-63 yıllarından itibaren, ilk "Beş yıllık kalkınma Plânı"nın uygulanmaya girmesiyle, sınırlı bir biçimde de olsa, plânlı bir döneme adım atmış sayılabilir. Yapılan geniş bir envanter ve tespitten sonra, ele alınan temel sorunların gerektirdiği bir takım altyapı yatırımları, siyasal iktidarların düşünmelerinden çok daha önceleri, bir avuç gencecik idealist Plâncının değerli çabalarıyla programlara alınmıştı. Plân modellerinden kabul edilen örneğe uyularak, geçen Meclis döneminde iktidara katılmış karma hükümetler, önerilenlere uymak zorunda kaldıkları için, önemleri küçümsenmeyecek yatırımlar ve yatırımlara hazırlık saydığımız, etüd ve projeler yapmışlardı.

Bir Ülkenin ekonomik kalkınması sürekli bir akış içinde bulunduğuna göre, koalisyon hükümetlerinin değişik örnekleriyle bölünmüş bir iktidarlar dizisinin içinden bir tek partinin, yalnız başına övünebileceği şeyleri arayıp bulması oldukça güç bir iş olacaktır.

Türkiyenin gerçeği bu iken, AP İktidarının Başbakanı Demirci, temellerden tamamen yoksun, ısrarlı ve inatlı bir propagandanın mucidi olma rolünü, anlaşılmaz bir rahatlıkla, benimsemekte tereddüt etmez görünüyor. Bu yersiz davranışı ilk önce Keban Barajı için yapılan törende farketmiştik, sonra, Kütahya Azot Sanayiinin açılışında gördük. Daha sonra, Yarımcadaki Petro-Kimya tesislerinin açılışına sıra geldi. Şimdi de, Almus Baraj - Santral ve Sulama tesislerinin işletmeye açılması gibi bir fırsat söz konusudur.

Bütün bu tesisleri, sadece AP'nin çalışmasının ürünüymüş gibi kabullendiğini gördüğümüz Demirel, yatırımların faziletinden, müreffeh bir Türkiyeden kendi çalışmalarının somut semerelerinden, hayret edilecek bir pişkinlikle, söz edebilmektedir.

İşin daha tuhaf yanı, C H P yöneticilerinin, bu sözler ve davranışlar karşısında sinirleri bozulmuşçasına direnmeleridir. Her kuruluşun işletmeye açılmasında veya yeni tesislerin temellerinin atılmasında, "bunlar bizim zamanımızda yapıldı" gibilerden çığlıklar kulağımıza gelmektedir. Şu anda atılan bu boşuna feryatların yerine, sağduyuya dayanan ve zamanı iyi seçilmiş açıklamalar yapılmış olsaydı, birçok açıdan olduğu gibi, propaganda bakımından da, çok daha etkili olur ve çok daha olumlu sonuçların alınmasına yarardı. Oysa, şimdiki çırpınmalar, bir pişmanlığın dışında, hiç bir şeye yaramıyacaktır. Hattâ, insanı küçük bile düşürebilir.

Demirelin garip tutumuna gelince.. Temelleri gerçekdışı sözlere dayandırılmış propagandanın uzun ömürlü olduğu hiç bir yerde görülmemiştir. Demirel ve danışmanları, bu katı gerçeği bilmez görünerek, durmadan yüklenmektedirler. Fakat bilmeleri gerekir ki, bu yersiz propagandaların etkileri ilk taşkınlarla birlikte silinip gidecektir. Nitekim, uçlarını vermeye başlamış yıkıntılar, sağdan soldan boygöstermekte gecikmeyecektir.

Batı - Doğu

Vietnamın gölgesinde

Bundan bir hafta öncesine kadar Vietnam sorununun en dikkate değer gelişmeleri Atlantiğin ötesinde, New-York ve Washington'da oluyordu. Geride bıraktığımız hafta içinde durum tam tersine dönmüş, gözler Moskova'ya çevrilmiştir. Bu değişikliğin başlıca nedeni, Birleşik Amerikadan gelen çeşitli hamlelerden sonra, şimdi karşı hamle şurasının Sovyetler Birliğine geçmiş olmasıdır.

Sosyalist blokun bu en kuvvetli devleti, geçen hafta, bu blokun en önemli üyelerinden birinin, Polonyanın lideri Gomulkayı ağırlamıştır. Gomulkanın Moskovaya gidişi iki önemli gelişmeye yol açmıştır. Bunların birincisi, Sovyet Basbakanı Kosiginin, Polonya liderinin önünde yaptığı bir konuşmada, Çin Halk Cumhuriyetine çok ağır bir dille çalmasıdır. Kosigin, Pekini, Vietnam kurtuluş savaşma yapılacak yardıma engel olmakla suçlamıştır. Sovyet Başbakanına göre Pekin, Vietnama sadece yardım etmemekle kalmamakta, aynı zamanda başka sosyalist ülkelerin yardımına da köstek koymaktadır. Öteyandan, Sovyetler Birliğine karşı açtığı iftira kampanyasıyla- sosyalist blok içinde parçalanmalara yol açmaktadır ki, bu durum da, sosyalist devletlerin Vietnam sorununda Birleşik Amerikanın karşısına bir bütün olarak dikilmelerini imkânsızlaştırmaktadır.

Sovyet yöneticileri Pekine şimdiye kadar çok çatmışlardır. Fakat Kosiginin geçen hafta yaptığı konuşma, bu çatmaların en şiddetlisidir. Öyle anlaşılıyor ki, Sovyetler artık, Çin yöneticileriyle her türlü uzlaşma ümidini yitirmişlerdir.

Johnson'a "Niet"

Kosiginin bu konuşmasından bir gün sonra da Brejnev bir konuşma yapmış ve gene Gomulkanın önünde, Başkan Johnson'a seslenerek, Vietnam sorunu çözümlenmeden sovyet - amerikan ilişkilerinin düzelmesine imkân göremediğini söylemiştir. Bilindiği gibi, Başkan

Johnson — Brejnev
Dedim, dedi...

Johnson, geçen hafta Beyaz Sarayda, Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko ile yaptığı bir başbaşa görüşmede, iki devlet arasındaki ilişkilerin Vietnama rağmen iyileştirilmesini önermişti. Beyaz Saraya yakın çevrelerde belirtildiğine göre Başkan Johnson, bu önermede bulunurken aklında başlıca üç konu vardı. Bunların birincisi, büyük devletler arasında çekirdekli silâhların yayılmasını önleyecek bir anlaşma imzalanması; ikincisi, Avrupadaki kuvvetlerin karşılıklı olarak ve kademen bir biçimde azaltılması; üçüncüsü de, iki ülke arasındaki ticaretin çoğaltılmasıdır. İşte Brejnev, Vietnama barış gelmeden, bütün bunlara "Niet", yani "Hayır" demiştir.

Şu satırların yazıldığı sırada Vietnama barışın gelmesi hâlâ, çok uzaktaki dağların ardında bir ümit olmaktan öteye gidebilmiş değildir. Gerçi Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun yirmibirinci dönem çalışmalarına başladığı günden buyana bu barışın sözü ortalıkta pek çok işitilmektedir. Bu arada, Genel Sekreter U Thant, özellikle Kuzeye yapılan amerikan bombardımanlarının durdurulmasını ve Vietkoogun da katılacağı görüşmelere başlanmasını isteyen bir teklifle ortaya çıkmış, Birleşmiş Milletlerdeki amerikan temsilcisi Arthur Goldberg de U Thant'ın isteklerini cevaplandıran bir karşı teklif öne sürmüştür. Bu karşı teklifte, Kuzeye yapılan bombardımanların kesilmesi Vietkong hareketinin de durdurulma sına bağlanmaktadır; Bunların arkasından İngiliz Dışişleri Bakanı Brown da ortaya, kendisine göre bir teklif atmıştır. Ayrıca, Vatikandaki "Muhterem Peder" de Güney Vietnama bir temsilci yollamış ve Vietnam katoliklerini, bulunacak barış yoluna uymaya çağırmıştır.

Bir büyük "ancak"

Öteyandan, Hanoi'ye yakın bazı çevreler de Kuzey Vietnam ile Vietkongun barış görüşmelerine ayları olmadığını ileri sürmektedirler. Ancak bunların, barış masası başına oturmak için bir büyük şartları olduğu anlaşılmaktadır ki, bu şart da, Kuzeye yapılan bombardımanların durdurulmasıdır. Buna karşılık, kendileri Güneydeki çete faaliyetini durdurmak niyetlisi görünmemektedirler. Oysa Birleşik Ame-

rika da, bu faliyet durmadan barış masası başına oturmıyacağını açıklamış bulunmaktadır. Pekine gelince, o, bu konuda herkesten daha ileride görünmektedir. Pekine göre, bir barış görüşmesinin başlayabilmesi için, Vietnam da yalnız bombardımanların durması değil, fakat bu ülkedeki bütün amerikan kuvvetlerinin geri çekilmesi şarttır.

Hatırlanacağı gibi, barış görüşmeleri konusunda şimdiye kadar en büyük engel, Vietkongun durumuydu. Birleşik Amerika, Vietkongun bu görüşmelere şu veya bu biçimde katılmasına razı olduktan sonra bu engel hissedilir ölçüde ortadan kalkmıştır. Şimdi bütün düğüm, bombardımanların durdurulması noktası üzerindedir. Birleşik Amerika, kendi şartı kabul edilmeden, yani Güneydeki . çete fâaliyeti sona ermeden, bunları durdurmıyacağını açıkça bildirmiştir. Washington'un bu davranışının arkasında birçok neden yatmaktadır. Bir kere Pentagon ve Vietnamdaki komutanlar, bombardımanların faydasına pek inanmış görünmektedirler. İkincisi, Başkan Johnson, yaklaşan seçimler sırasında sertlik şampiyonluğunu Cumhuriyetçilere kaptırmaya niyetli görünmemektedir. Şu satırların yazıldığı sırada da; daha çok iç politika endişeleriyle, Pasifikte büyük bir geziye çıkmış bulunmaktadır. Birkaç güne kadar Manillada, Birleşik Amerikanın dümensuyunda giden Asya devletlerinin liderleriyle bir zirve toplantısı yapacaktır. Bu toplantıda "barış, güvenlik, saldırıya karşı koyma" gibi sözlerin bol bol işitileceğinden hiç şüphe edilmemelidir. Fakat, Başkan Johnson iç politika ile dış politikayı birbirine karıştırmaya devam ettikçe, ne Vietnama barış gelebilecek, ne de Amerika çelişmeler içine düşmekten kurtulacaktır.

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

ORTA DOĞU — Çok kısa bir süredir uyumuş görünen arap-israil anlaşmazlığı, geçtiğimiz hafta, Suriye sınırlarında patlak veren olaylar üzerine yeniden suyun yüzüne çıkıverdi. Aslında, birbirlerine ilk ateş açanlar İsraillilerle Ürdünlülerdir ama, Suriye, fırsatı kaçırmayıp, sınırlarına önemli sayıda asker yığdığını ve İsrail ileri gidecek olursa, bu devletin üzerine yürüyeceğini ilân edince, bütün dikkatler Şanım üzerine çevrildi. İki yıla yakın bir zamandır sık sık tepen bu sınır olaylarının arkasında, Ürdün ve Suriyedeki Filistin göçmenlerinin kurduğu bir fedai teşkilâtının İsrail sınırları içinde yaptığı tedhiş hareketleri yatmaktadır. Mısır ve Lübnan, başlarına beklemedikleri işler açılmasın diye, başlangıçta kendi topraklarından da yapılan bu gibi sızmaları önlemişler, fakat Şubat ajandan buyana Şamda yönetimi ele alan sol kanat Baasçıları, fedaîlerin koruyuculuğunu, çeşitli nedenlerle, kendileri yüklenmişlerdir. Fakat tarafsız gözlemciler, Şam yönetiminin, işi bir israil - suriye savaşına kadar götürmeye cesaret edemeyeceğim ve önünde sonunda Filistin fedailerinin kulağını çekmek gereğini duyacağım ileri sürmektedirler.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER — Orta Doğuda, Suriye - İsrail sınırındaki gerginlik henüz devam edip giderken, bu gerginliğin yankıları, aradan çok geçmeden New-York'a kadar uzandı. Geçtiğimiz haftanın sonunda İsrailin isteği üzerine ve bu konuyu incelemek için toplanan Güvenlik Konseyinin çalışmaları bitmeden, militan bir Siyonist teşkilâtına mensup otuz kadar gençkız ve erkek amerikan musevisi, Birleşmiş Milletler Suriye temsilciliğinin, dünya evinden birkaç yüz metre ötedeki binasını bastılar ve ortalığı altüst ettiler. Bu olay Birleşmiş Milletlerde duyulunca, Güvenlik Konseyi üyeleri, ne söyliyeceklerini bilmez halde, olup-bitenleri öğrenmek için dışarıya uğradılar. Ortalık yatıştıktan sonra söz alan Sovyet temsilcisi Nikolay Federenko, bu olayın, bir grup Castro aleyhtarının 1964 Aralığında Birleşmiş Milletler binasını bazukayla basma teşebbüsünü hatırlattığını öne sürüdü, Amerikan temsilcisi Goldberg ise herkesten özür dilemekten başka çare bulamadı.

CEBELÜTARIK — 1713 Utrecht anlaşmasıyla İspanyanın İngiltereye bıraktığı Cebelütarık kayası, aradan İkibuçuk yüzyıl geçtikten sonra,iki devlet arasında dikenli bir sorun olma yolunu tutmuş bulunmaktadır. Amerika kıtasının en güneyindeki Falkland adalarının arjantinli bazı milliyetçiler tarafından basılmasından bir hafta sonra, İspanya da Akdenizin giriş kapısındaki Cebelütarık kayasını kendi egemenliği altına almak için bazı tedbirlere başvurdu ve İngiltereyi bu konudaki isteklerini kabule zorlamak amacıyla, bu bölge ile İspanya arasındaki, taşıtla gidip gelmeleri yasakladı. Bu karar Cebelütarığı yalnız denizden ulaşılan bir ada durumuna sokmakta ve, her yıl buraya milyonlarca Ura bırakan turistler, sınırı yaya geçip, bölgede yaya kalmaya razı olamayacaklarına göre, ekonomik hayata büyük bir darbe indirmektedir. Londradan gelen haberlere bakılırsa, İngiltere şimdi, anlaşmazlığı, Milletlerarası Adalet Divanına götürmek niyetindedir.

BUNLAR DA OLDU

Tüli'den haberler

Çifte kaktüsler

Paristen sonra Amerikada da uzun zaman sahneden inmeyen bir fransız komedisi, "Kaktüs Çiçeği", bu yıl İstanbul ve Ankara tiyatrolarında aynı zamanda oynuyor. Ertûğrul Muhsin olayından sonra Şehir Tiyatrosundan ayrılan Mücap Ofluoğlu, Aziz ve Ahmet Bornovalı dan kiraladığı Küçük Sahnede yeni bir tiyatro kurdu, perdesini de bu komediyle açtı. Beri yanda, Devlet Tiyatrosu, "Ecinniler" ve Küskünler Kahvesi" gibi oyunlar arasında bu fransız komedisine de repertuvannda yer verdi.

Piyesi iki şehirde birden seyredenler, İstanbul ve Ankara, daha doğrusu özel ve Devlet Tiyatroları arasındaki farkı hemen görüyorlar. İlk geceler oyunculara yollanan çiçekler de iki şehrin ekonomik ve muaşeret âdabı farkım ortaya koyacak nitelikte. Mücap Ofluoğlunun galasında hol, âdeta çiçek bahçesine benzemişti. Sepetler arasında birkaç kaktüs saksısı da vardı. Doğan Nadinin Bedii Faike "Komprador!" diye seslenmesi ise kaktüs esprisiyle yorumlandı.

Küçük Tiyatronun tavanında bir yıkıntı olduğundan, ankaralı seyirciler, bu güzel fransız komedisini birkaç gün gecikmeyle görecekler.

Geçtiğimiz hafta Küçük Sahnede "Kaktüs Çiçeği"nin sosyete galası vardı ve tabii, herkes müthiş şıktı. Oyundan sonra, Ofluoğlunun dostlarından bir grup, tiyatronun küçük salonunda, şampanya ve viskilerle, yeni sahnenin açılışım kutladı.

İstanbulun havası

Aktris Şirin Devrim, haftanın başındaki Pazar sabahı Amerikaya uçtu. Hava alanındaki uğurlayıcılar çok kalabalık değildi, fakat geçtiği miz hafta, İstanbulda, veda havasındaydı. Herkes, yemekler ve kokteyllerle Şirin Devrime "güle güle" deme yarışındaydı.

Şirin Devrim Amerikada, Yale Üniversitesinde okumuş. İlk kocası, amerikalı bir aktördü. Bu yüzden de amerikalıları çok sever. Ama, son yıllarda iskandinav erkeklerinin arkadaşlığından hoşlanıyor. Meselâ, İstanbuldaki eski İsveç Konsolosu Harold Ström, Devrimin çok iyi arkadaşıydı, Nitekim, giderayan da türk - norveç dostluğunu destekledi. Her yerde, her zaman Djön adlı bu yakışıklı adamla göründü. Şirin Devrim şerefine en kalabalık veda kokteylini ise British Petroleum'un müdürü Riddle verdi.

İstanbul kokteyllerinin tezatlı bir havası var. Başka zaman birbirinin gözünü oyan kapitalistlerle sosyalistler, böyle toplantılarda, maşallah, canciğer kuzu sarması.. Mr. Riddle'ın kokteylinde de Yaşar Kemalin etrafım şık ve güzel sosyete hanımları sarmıştı. Özellikle Leylâ Süren, sosyalist erkeklerden çok hoşlanıyor. Fuat Süren ise, oynak zekâsıyla kapitalist - sosyalist tartışmalarının en güzelini yapıyor.

Kadın hatipler

Geçtiğimiz hafta Hilton Otelinin salonlarında, istanbullu kadınlardan kalabalık gir grup, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi kliniklerini kalkındırmak için hazırlanan kampanyanın ilk toplantısını yaptı. Vali Vefa Poyrazın eşi, kendinden beklenmeyen, güzel bir konuşmayla toplantıyı açtı. Onu, kulak ve boğaz doktoru Safa Karatayın eşi Saadet Karatayın konuşması izledi. Anlaşılan, Saadet Karatayın hatipliğe çok hevesi var, bir dernek toplantısı için fazla teatral bir konuşma yaptı. Atarürkün annesi Zübeyde hanımdan başlıyarak, Madame Curie'lere kadar bütün kadınları andı. Bu konuşma, avukat Süreyya Ağaoğlunu da aşka getirdi, fakat onun konuşması pek parlak olmadı. Za-

Günseli Başar, fransız gazetecileriyle
Bütün derneklerin güzel dekoru

ten Süreyya Ağaoğlu hiç bir zaman iyi bir hatip olamamıştır. Hanımlar toplantısının erkek hatibi de Prof. Cihat Abaoğluydu. Tıp Fakültesi Dekanı emrivaki karşısında konuştu ama, hatipliğine doğrusu söz yoktu. Fakülte öğrencilerinin kitap meselesini anlatırken bütün kadınların yüreği sızladı!. Dernek üyeleri, bu meseleyi hale-yola koymak üzere olduklarını müjdeliyorlar. Kasın» kampanyası iyi sonuç verirse, başka müjdeler de olacak, hastahaneler o acıklı durumdan kurtulacakmış.

Hiltondaki toplantının güzellik ve şıklık dekoru da eksik değildi. Mehire Çizmeci, Aysel Madra, Günseli Başar, Ayseli Birol, Melike Özbek, Yüksel Behlil, Nükhet Erenyol, triko tayyörleriyle göze çarpan kadınlardı.

Paris yolcuları

Paris elçiliği kesinleşen Nurettin Vergin, eşi ve kızı, yol hazırlıklarım hızlandırdılar, kararnamenin imzalanmasını bekliyorlar. Bakanlık Özel Kalem Müdürü Nazmi Atamanın kararnamesi çoktan imzalandı, fakat Akıman, uzun zaman, Paris yolunu tutamadı. Araya Amerika, Iran, Pakistan yolculukları girdi. Şimdi arkadaşları sıraya girip, Nazmi ve İleri Akıman şerefine veda partileri veriyorlar. Kaya Toperinin yemeği çok eğlenceli geçti. Geçtiğimiz hafta Salı günü de Nazmı Akımanın partisi vardı. Bakanlık ileri gelenleri ile bazı elçiler geçitresmi yaptılar.

Bağdata tâyin olunan Berin ve Yalçın Kurtbay çifti de, gözleri yolda, Türkiye - Irak sınırının açılmasını bekliyorlar. Hemen yola çıkacaklar.

Sonrada, tabii, yeni elçilerin veda töreni başlıyor. Agremanlar büyük bir gizlilik içinde istendiğinden, kimse nereye gideceğini bilmiyor, ama kimlerin dışarı çıkacağını herkes biliyor. Hâmit Batu uzun zamandır İstanbuldaydı. Yıllık tatiliyle balayını birleştirdi. Geçtiğimiz hafta da Ankaraya geldi. Fakat Kültürel Münasebetler Dairesinin başına değil... O daireyi Adile Aydaya bırakmış, kararnamesini bekliyor.

Şinşillalı güneş banyosu

Vaktiyle dünya sosyetesinde Türkiyeden bir rüzgâr estiren güzellerden biri, Belkıs Söylemezoğluydu. Benli Belkıs diye tanılan Belkıs Söylemezoğlunun şimdi, vücut çizgileri değilse bile, yüzü biraz değişmiş, fakat hâlâ beğenilen bir kadın. Akşamları Hiltonun Lobby'sinde oturarak eski ye yeni hikâyelerini anlatıyor, herkesi neşelendiriyor. Yanında da yetmişlik bir kadın var: şimdi bir amerikalıyla evli olan, vaktiyle de "Siyah İnci" diye anılan Nermin Meals.. Nermin Meals artık genç, hattâ orta yaşlı bile sayılmaz ama, bacakları hâlâ güzel, sırtında da nefis bir mink manto. Fakat, Mrs. Meals bu mantodan bıkmış, uçakta kaybolan valizleri yüzünden başka elbise giyemediğine de ziyadesiyle üzgün. Belkıs Söylemezoğlu, arkadaşını büyük bir dikkatle dinliyor ve şöyle teselli ediyor :

"—Senin gibi bir mink mantosu olan kadın başka elbise düşünmez. Benim bir şinşillam olsa, denize bile onunla girerdim.."

Aman, iyi ki yok... Belkıs Söylemezoğlunun güzel vücudunu hayranları sonra nasıl seyrederlerdi !...

Nereden nereye..

Atatürkün yakın çevresinde yaşayan Kılıç Ali, hatıra yazmaya çok meraklıdır. Şimdi yazacak hatırası kalmamış, Atatürkten duyduğu vecizeleri bir kitap halinde yayınlamağa hazırlanıyor. Atatürkle geçen yıllarda tuttuğu notlar arasından, vecize değeri taşıyanları eliyormuş. Bu haberi duyanlar, "Bursa Nutkuna benzemez inşallah" diyorlar. Hani, Kılıç Ali, geçende, bir AP organına, Bursa Nutkuyla ilgili garip bir beyanat verdi de... Mamafih bu, günün havasına ve modasına uygun bir beyanat. Üstelik Kılıç Ali, artık, Atatürkün çevresinde yaşamakla hatırlanmıyor, Celâl bayarın yakın çevresinden sayılıyor...

Cenevreye giden gelin.

Dışişlerinden Üner Kırdar, Kaftanın başında Berna Bensan ile evlendi. Cenevreye balayı havasında gidecekler. Önce Türkocağı Evlendirme Dairesinde nikâh, sonra Kazanda kokteyl... Dışişlerinden, Kırdar ve Bensan ailelerinden büyük bir grup, yeni evlilere mutluluklar diledi, bir yandan da yeni gelinin güzelliğini konuştu. Berna Kırdar, Dışişleri Bakanlığının çok beğenilen bir sekreteriydi, şahane bir gelin oldu. Üner Kırdara gelince... O, Dışişlerinin çok sevilen gençlerinden biri. Bu bakımdan, Cenevreye tayini de sürpriz yaratmadı.

SOSYAL HAYAT

Kurultaylar

Ülkücü bir delege

Siyah mantolu, incecik, zarif kadın mikrofona yaklaştı ve çok sakin bir sesle :

"—Sizleri İstiklâl Savaşına katilmiş, cepheye mermi ve cephane taşımış bir arkadaşınız olarak selâmlarım. O zaman ben ondört yaşımda idim" diye konuşmağa başladı.

Büyük bir alkış, sözlerini kesti. Delegeler birden ayağa kalkmışlar, bu gözlüklü, incecik, güçlü kadını ayakta alkışlıyorlardı.

Olay, haftanın başındaki Pazar günü Bahçelievlerde, CHP Kadın Kolları III. Kurultayında geçti. Konuşan incecik, zarif kadın, Turgutlu delegesi Meliha Güçbilmez idi. Meliha Güçbilmez cephede yara almış, daha sonra, çetin günlerde cephede çocuk doğurmuş, o günden bugüne Atatürkün ülküsünü, Cumhuriyet ilkelerini benimsemiş, CHP'nin bir üyesi olarak çalışmıştı. Dün cepheye mermi taşıyan türk kadınının bugün uygarlık yolunda, Atatürk yolunda, cepheye fikir taşımasını istiyordu. İnsan yaralansa da, elikolu çeşitli sıkıntılarla bağlı kalsa da, çalıştıkça muhakkak kazanıyor, muhakkak hedefe ulaşıyordu.

Meliha Güçbilmez, Manisa delegeleri arasındaki yerine otururken, alkış, hâlâ devam ediyordu. Konya delegesi ayağa fırladı ve heyecanla :

"—Evet, biz yem cepheyi de fikirlerimizle yaratacağız. Türkiyeyi Ortaçağa çevirmek istiyenleri yenilgiye uğratacağız" diye bağırdı.

"Ortanın Solu"nun sahipleri

31 ilden gelen 198 delege ile Kurutayını yapan CHP Kadın Kollan, Büyük Kurultaya hazırlanırken, kendi teşkil ettikleri cepheyi de, sık sık büyük gösteriyle alkışladıkları "Ortanın Solu" sloganı ile iyice tespit etmiş bulunmaktadırlar. Merkez Yönetim Kurulunun bu konuyla ilgili olarak hazırladığı rapor, özellikle, Türkiyenin bugün içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal durumu rakkamlar ve belirli tablolarla dile getiren, bunların çaresini reformlarda, ortanın solundaki samimi ve cesur bir politikada gören siyasi görüşler bölümü büyük tasvip gördü, dakikalarca alkışlandı. CHP'li kadınlar, "Ortanın Solu" nu yalnızca bir deyim olarak değil, bir öz, yarına doğru gerçekçi bir yöneliş olarak kabul ettiklerini de, istedikleri reformlar üzerinde durarak belirttiler. Bu görüşleriyle ilgili olarak da, Büyük Kurultaya sunulmak, üzere, 14 sayfalık "Eğitimde Reform" adım taşıyan bir tasarı hazırladılar. İki gün devam eden Kurultayın Cumartesi gecesini Genel Merkezde, komisyon çalışmalarıyla geçiren delegeler. Rüzgârlı Sokaktaki emektar binadan, ellerinde dosyalarla çıkarken, gün ağarıyordu.

Umut verici konuşmalar

Büyük Kurultay arefesinde Bahçelievlerdeki büyücek bir düğün salonunda yapılan Kadın Kurultayı, seviye bakımından, gerçekten çok yüksek oldu ve fikir adamlarının, Türkiyenin geleceği, Türkiyenin en köklü partisinin içindeki tartışmalar, reformlar üzerine açık konuşmalar yapmasına vesile verdi. Muammer Aksoyun bir saatten fazla süren konuşması, gösteriyle karşılandı. Kadın Kurultayının Parti Meclisine aday gösterdiği Prof. Dr. Nermin Abadanın "Kadın Kolları ve Türkiyenin Siyasi Durumu" konulu Kurultay Başkanı Muş milletvekili Nermin Neftçinin Ortanın Solunu çok açık şekilde anlatan konuşmaları ve muhtelif delegelerin çok bilinçli rapor tenkitleri büyük ilgi uyandırdı. Ortanın Solu sloganının daima büyük gösteriyle karşılanması üzerine, bir ara, 76ların ekip halinde kongreye gelecekleri haberi duyulduysa da, milletvekilleri tek tek gelip konuşmayı tercih ettiler. Zaten Kadın Kurultayında kürsüye

çıkan her konuşmacı, muhakkak ortanın solunda olarak kürsüden iniyor ve kervana katılıyordu. Kadınların istedikleri tek şey, yapılacakların yapılması, bunun adıyla sanıyla, apaçık söylenmesi, CHP iktidarda olmadığına göre, yapılacakların şimdiden tespit edilerek, kamuoyunun bu fikirlere, reformlara iyice hazırlanması idi. CHP'li kadınlar, "büyük halk kitlelerinin, çok kötü şartlar içinde, uygarlık araçlarından yoksun, insan haklarından habersiz yaşadıkları bu sevgili topraklar üzerinde yarına güvenle bakamamanın, bunca emekle yetiştirdiğimiz çocuklarımızı daha güvenli bir Türkiyeye teslim edememenin acısı içinde, milletin kötü kaderini yenmek için bu tarihî partinin saflarında yer almış bulunuyoruz" diyorlar ve Türkiyenin, ortanın solundaki, özü - sözü bir, hamleci, reformcu, cesur bir politika ile, demokratik yöntemlerle kalkınabileceğine inandıklarını belirtiyorlardı. CHP'li kadınlara göre, bu hedefe ancak, eğitim yoluyla varılabilirdi.

Düzenlenen rapor

Adana delegesi Süheyla Gökbuket bir süre sustu, bir yudum su içtikten sonra, dinleyicilerine baktı ve,

"—İşte, eğitim sorunlarımızı halledecek olan bu reformun yapılmasr, herşeyden önce, her çeşit lafçılıktan uzak olarak, ekonomik ve kültürel, kısaca bütün yönleriyle ve içtenlikle halka dönebilmemize ve onun kaderini kısa zamanda değiştirme çabasını içten duymamıza bağlıdır. Bunu ise ancak CHP yapabilir, yapmalıdır" dedi.

Süheyla Gökbuket, Adana Kadın Kolu Başkanıdır. Bir kütüphane işletmektedir. Yedi çocuk annesi bir ev kadınıdır, fakat hem Türkiye ve hem de bir anne için en önemli şeyin eğitim sorunlarına eğilmek ve bunlar üzerinde çalışmak olduğuna inanmıştır. Söylediği son cümle, bir gece önce, Genel Merkezde, Konya delegesi İffet İnanın başkanlığında toplanan Eğitim Komisyonundan çıkan raporun son cümlesidir. Rapor, Türkiyede, bugün mevcut eğitim ve öğretimin bütün eksikliklerini ye aksaklıklarım raporlar ve açık tablolarla yansıttıktan ve bu aksaklıkların nedenleri üzerinde durduktan sonra, sonuçlara varmakta ve teklif kısımlarını ayrıntılı bir şekilde vermektedir.

CHP Kadın Kolları, Milli Eğitimde temel reformu şart görmekte, işbaşında eğitim reformunu, yetişkinler için eğitim seferberliğini, iş ve sanat eğitiminde reformu, pratik meslek okullarının kurulmasını, köy enstitülerinin yeniden açılmasını, eğitim sürelerinin yeniden düzenlenmesini, gençliğin üreticiliğe yöneltilmesi reformunu, eğitim araçlarının devletçe ücretsiz sağlanmasını, Özel öğretim kurumlarının değerlendirilmesini ve kolay diploma veren kurumlar olmaktan çıkarılmasının sağlanmasını, sınav sisteminin yeniden düzenlenmesini, öğrencilerin 'sınıfta değil, dersten kalmalarını sağlayacak, çocukları yeteneklerine yöneltecek bir sistemin kabul edilmesini, partiiçi siyasi eğitim yoluna girilmesini istemektedir.

Kadın Kolu Kurultayında ittifakla kabul edilecek olan bu rapor, Büyük Kurultaya sunulacaktır.

TİYATRO

Ankara

Özel Tiyatrolar

Devlet Tiyatrosunun yanısıra, Başkentteki özel tiyatrolar da perdelerini açtılar. Bu tiyatroların sayıları yıldan yıla artıyor : Geçen yıl Meydan Sahnesi, Büyük Meydanla sahnelerinin sayısını ikiye çıkarmış, Kavaklıderede bir yeni tiyatro açılmıştı. Bu yıl da Maltepede bir özel tiyatro daha açılıyor. Böylelikle An» karadaki özel tiyatroların sayısı beşe yükselmiş olacaktır.

A. S. T. 'da

Ankara Sanat Tiyatrosu yeni mevsime, geçen yılın iki büyük başarısını tekrarlayarak girdi. Bunlardan biri, Genco Erkala geçen "yılın sanatçısı" ödülünü kazandıran Gogolün "Bir Delinin Hatıra Defteri" dir. Öbürü de Bertolt Brecht'in "Arturo-Ui'nin Yükselişi",

Bu toplulukta üçüncü oyun, yaz aylarında Gençlik Parkında sahneye konulmuş olan "Kuyruklu Yıldız Altında" komedisidir. Bu oyunu, Hüseyin Rahmi Gürpınarın romanından Güner Sümer sahneye uygulamıştır. A.S.T. yakında ilk çocuk oyununu da seyircilerine sunmağa hazırlanıyor : "Alis Hârikalar Diyarında".

Meydan Sahnelerinde

Meydan Sahneleri, Büyük Meydanda Cevat Fehmi Başkutun yeni bir komedisi, "Ayna" ile perdesini açtı. Küçük Meydanda da Alec Coppel'in "Gazebo" adlı polisye oyununu temsile başladı. Repertuvarda, bundan sonra oynanmak üzere, şu oyunlar ilân edilmektedir : Aldo Nicolaj'dan "Akvaryum", Herb Gardner'den "Binlerce Soytarı", Rene Obaldia'dan "Çınar Dallarındaki Rüzgâr", John Patrick'den "Herkesin Sevgilisi", Don Appel'den "Şanslı Kız", G, Axelrod'dan "Elveda Charlie".

Başkent Tiyatrosunda

Geçen mevsim sonlarında faaliyete geçmiş olan Başkent Tiyatrosu, yeni mevsime dokümanter bir oyunla girdi : "Parazit". Mehmet Demirer ile Aclan Sayılganın bazı belgelerden faydalanarak yazdıkları bu oyundan başka, genç topluluğun programında şu eserler var : Turgut özakman "Ulusal Kolej Disiplin Kurulu", Herczeg'in "Mavi Tilki" si; Andriev'in "Düşünce"si, Camus'nün "Yanlışlık"ı, Pries ley'-nin" "Adem'le Havva" sı, Abbot ve Holm'un "Yarış"ı, Milne'in "Dover Yolu", Audrey Ross'un "Cinayet Deyince" si ve Arout'nun "Sular Kararırken" i.

Küçük Komedide

Bu ay içinde açılması beklenen Maltepedeki Küçük Komedi Tiyatrosu sahnesinde ise ilk iki oyun şunlardır : Ünlü yugoslav yazar -"Yaşlı Aile" nin yazarı- Branislav Nuşiçden "Bakanın Karısı" komedisi ile, Turgut Özakmandan "Komşularımız" adlı yeni bir oyun.

Görüldüğü gibi, Başkentin özel tiyatroları da, komedilerden yana ağır basan, oldukça çeşitli, zengin bir repertuvarla seyircilerinin karşısına çıkmaktadırlar.

Meydan Sahnesinde "Gazebo"
" *Reji ve oyunda başarı*

Oyun : "Gazebo"; Polisye komedi, 2 perde - 7 tablo.
Yazan: Alec Coppel,
Çeviren: Mehmet Beksan.
Tiyatro : Meydan Şahnesi.
Sahneye koyan : Yalın Tolga (Devlet Tiyatrosundan).
Dekor-Kostüm: Çetin Köroğlu.
Konu: Polisye oyunların konusunu anlatmak, "merak" unsurunu yitireceği- için, yazara da, oyunculara da, seyircilere de biraz saygısızlık olur. Ama, kısaca, şu kadarını söyleyebiliriz: polisye konulan işleyen bir senaryo yazarı, karısının geçmişi üzerine, şantaj yaparak kendisinden yıllardır para sızdıran bir çetenin elinden kurtulabilmek için istemeden bir Cinayet işler -daha doğrusu işlediğini sanır. Yazarın bütün ustalığı, vakasını merak ve heyecan dozu iyi ayarlanmış sahnelerle "korku" yerine "güldürme" tekniğini kullanarak yürütmeyi ve bir sürprizle tatlıya bağlamayı başarmış olması.
Oynayanlar ; Yalın Tolga (Elliot Nash), Esin Avcı (Nell Nash), İhsan Sanıvar (Harlow Edison), Mediha Köroğlu (Mrs. Chandler), Kenan Işık (Jenkins) v.s.
Beğendiğim: Vaktiyle -1961'de- Küçük Sahnede -Ulvi Urazdan-gördüğümüz bu komediye Yalın Tolganın -sahne düzeni kadar başrolde- getirdiği "yeni" ve "taze" soluk: eserdeki "komik" espriyi "komikliğe" özenmeyen "sade ve ciddi" bir oyun üslûbu ile değerlendirmesi. Esin Avcının zarif ve sıcak, İhsan Sanıvarın nüanslı, Mediha Köroğlunun da inandırıcı oyunları. Çetin Köroğlunun özenli dekoru. Oyuna hakim olan ve iyi bir reji çalışmasını açıklayan ahenkli bütünlük.
Beğenemediğim : Önemli bir şey yok.
Sonuç : Yalın Tolganın aktörlük: yeteneği kadar reji yeteneğine de sahibolduğunu -ve Meyden sahnelerinin "yenileşme" yoluna girdiğinigösteren, zevkle seyredilen bir oyun.

Naciye FEVZİ

Filmcilik

2001 yılına doğru

Füzeler, bilinmiyen dünyaların sırrını çözmek için vızır vızır dolaşmaktadır. Ay çoktan insanlar tarafından ele geçirilmiştir. Ay ile yeryüzü arasında gidiş - geliş seferleri başlamıştır. Günlerden birgün, ayın kraterlerinden birinde, o vakte kadar bilinmiyen bir madenden yapılmış bir sınırtaşı bulunur. Bilginlere göre bu, yeryüzü dışındaki başka bir uygarlığın daha önce aya getirip bıraktığı bir işarettir. Bu uygarlık ortaya çıkarılırsa, yeryüzü uygarlığı da en yüksek noktasına varmış olacaktır. Bundan dolayı yıldızlararası bir "Discovery" füzesi hazırlanır, iki uzay pilotu uzay gemisine yerleşir ve füze, "Öbür canlılar"ı bulmak üzere Satürn gezegenine doğru yola çıkar.

Bu, bir düş değildir, bir "science - fiction" romanı da değildir. Bu, bir filmdir. Ama, sıradan bir selence -fiction filmi değil, "Dr. Strangelove - Doktor Garipaşk"ta insanların nükleer bir yokoluşun kâbusu karşısında kalışlarını anlatan amerikalı sinema yönetmeni Stanley Kubrick'in, 2001 yılındaki, uzay çağındaki insanların karşılaşabileceği sorunları, bilimsel verilere dayanarak ele alan filmidir. Kubrick, şimdi piyasayı polis romanları kadar bollukla saran, hattâ onun yerini almak üzere olan sciehce - fiction romanlarına itibar etmemiş, XXI. yüzyılla ilgili tahminlerde, uzay sorunlarında uzman bilim yazarı A.C. Clarke'a başvurarak, senaryosunu iki yıl süren bir çalışmayla birlikte meydana getirmiştir. 2001. yıldaki dünyayı ele alan filmin dekorları, giyimleri, araçları için de aynı titizlik gösterilmiştir. Amerika ile İngilterenin en büyük sınai kuruluşlarının "beyin tröstleri"nden XXI. yüzyıldaki dünya konusunda düşüncelerini, tasarılarını soruşturan Kubrick ile sanat yönetmem Tony Masters, 1967 yılının insanların?. 2001 yılının dekor ve insanları arasında yaşadıkları izlenimini verecek havayı büyük bir titizlikle hazırlamışlardır. Hattâ "Birleşik Amerika Ulusal Uzay Araştırımdan Dairesi" Sırf bu film için ileriye ait tasarılarından birkaçını açıklamakta sakınca görmemiş, Satürne yollanan füzenin gerçeğe sn uygun biçimde olmasını sağlamakta Kubrick ile Masters'e yardımcı olmuştur.

Uzay çağının kâbusu

Dr. Garipaşk"ta nükleer çağın kâbusunu seyircilere bütün ağırlığıyla duyuran Kubrick, şimdi aynı. şeyi, "uzay çağının' kâbusu"nu duyurmak için yapmaktadır. 2001 yılını canlandıracak bu film, şimdiye kadar çevrilen science - fiction filmlerinin gerçeğe en uygun olanı, en ciddîsi, en geniş bütçelisi olacaktır. M.G.M., Kubrick'in eline hemen hemen bir açık bono vermiştir. Daha önce belirtildiği gibi, yalnız senaryosunun hazırlanması iki yıl alan bu filmin bütçesinin aşağı yukarı "Cleopatra"nın bütçesine -yani 37 milyon dolar- yaklaşacağı söylenmektedir. Kubrick, altı aydır arasız devam eden çevirime rağmen, henüz filmin yansına bile gelmemiştir. Bunlara, filimde çok tanınmış oyuncuların yer almayışı, hemen hemen kadın kahramanın bulunmayışı da katılırsa, Kubrick'in bu "süperprodüksiyon"unun "Cleopatra" gibi bir fiyasko olup olmıyacağı sorusu akla gelebilir. Ancak, son on yıl içinde bütün insanların uzay yarışmasını, uzay alanındaki başarılan gittikçe daha yakından, daha tutkulu bir şekilde izlediği gözönüne alınınca, Kubrick'in çok sıkı tuttuğu bu filmin geniş bir seyirci kütlesini sürükleyeceğini söylemek yanlış olmaz. Öte yandan Kubrick, seyircinin büyük çoğunluğu için çekici olan 2001 yılının elektronik beyinli, füzeli, uzay pilotu elbiseli, gezegenlerarası dekorlarının renkli -technicolor- ve genişperdeli -cinerama- görüntüleri için-de asıl anlatmak istediği şeyi şöyle açıklamaktadır: "Biz bu filmi çevirirken, zamanda ve uzayda pek ileri gitmedik. Çünkü bize asıl ilgi çekici gelen nokta, insanın dünyanın dışında bir hayatın var oluşunu anlayışı ve dünyadışı bu hayatla ilk temasıydı. Bu safhanın ötesinde insan, yolunu iyice şaşırmaktadır".

SİNEMATEK — Yeni kurulmuş bulunan Sinematek Derneği, geçtiğimiz hafta bir,toplantı yaptı ve biri yabancı, ikisi türk, üç sinema adamına şeref üyeliği payesini verdi. Türk sinema adamlarından biri ünlü Muhsin Ertuğrul, öbürü Ordu Foto Film Merkezi Başkanı ve kendi alanında tek otorite sayılan Albay Nusret Eraslandır. Resimde, Albay Nusret Eraslan görülmektedir.

BİR ADET

OPON

SİZİ
HUZURA KAVUŞTURUR

Boş yere ıstırap çekmeyiniz

OPON,
baş, diş, adale, lumbago,
romatizma ve sinir
ağrılarını teskin eder.

OPON,
günde 6 tablete kadar
alınabilir

(Yeni Ajans: 7626) — 360

